

Samfunn for alle

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

11
2021

**Statsråden svarer om
BankID**
Side 6

Mer enn en Oslo-tur
Side 10

**Stortinget behandler
vergemålsloven**
Side 26

Nytt år, nye muligheter

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Mulighet – til å kunne bidra med å bedre livssituasjonen for mennesker med utviklingshemning.

MANGE MENNESKER MED UTVIKLINGSHEMNING FÅR IKKE BANKID

Foruten å bistå i enkeltsaker er det utfordringer som vi må forsøke å få løst på systemnivå. Som de fleste har erfart, er det en rekke problemstillinger som trenger å bli adressert, men det er ikke mulig å ha et like sterkt fokus på alle samtidig. Vi har startet 2021 med å ha et ekstra fokus på spørsmål rundt BankID. Vi vil også ha fokus på boligproblematikken.

BankID er det mange mennesker med utviklingshemning som ikke får. Dermed er de også utestengt fra en rekke løsninger og muligheter. Dette gjelder alt fra å kunne logge inn på Helsenorge til å kjøpe seg en brus på et arrangement. Dette er en problematikk NFU har tatt opp med myndighetene i mange år. Ingenting har skjedd så langt.

Med koronapandemien, som har medført at mange utsalgssteder vil ha betalt med Vipps, og et nytt EU-direktiv med krav om bruk av BankID ved nettsalg, er det blitt enda viktigere å finne løsninger. Og med et utsagn fra direktøren i teknologirådet om at «alle de som ikke tar i bruk digitale løsninger bør straffes økonomisk», er det virkelig på sin plass at myndighetene tar tak i problematikken. Stortingspolitiker Tore Hagebakken har reist spørsmålet i Stortinget. Svaret fra Distrikts- og digitaliseringsministeren, Linda Hofstad Helleland, fører oss ikke nærmere en snarlig løsning på problemet.

SAMLOKALISERTE BOLIGER OG MANGEL PÅ INDIVIDUELLE TJENESTER

Vi har sett en økende negativ utvikling i at bosted brukes som argument for å nekte mennesker med utviklingshemning ulike tjenester. Dette må vi jobbe for å endre.

De aller fleste, enten man har et behov for bistand i hverdagen eller ikke, har det vi kaller et hjem. For de fleste mennesker med utviklingshemning innebærer det å leie av kommunen. Noen eier. Men felles for stort sett alle disse hjemmene er at det er flere med behov for bistand som bor under samme tak. Og med slik samlokalisering følger det nå flere og flere begrensninger i forhold til rettigheter og muligheter.

Mange nektes støttekontakt, mulighet for å få BPA, individuelle tjenester og TT-kort. Alt med en begrunnelse i at de bor samlokalisert og da ikke har et behov på linje med andre mennesker med nedsatt funksjonsevne. Vi har også fått informasjon om at mennesker med utviklingshemning som bor i kommunale samlokaliserte boliger blir registrert hos skatteetaten på sperret adresse. Foruten at det er uforståelig hvorfor det skal være hemmelig hvor mennesker med utviklingshemning bor, har dette også praktiske følger. Det er blant annet vanskelig å få bestilt pasientreiser.

Vi håper at så mange som mulig vil støtte oss og bidra i dette viktige arbeidet, også i 2021.

Samfunn for alle

**Medlemsblad for
Norsk Forbund for Utviklingshemmede**

Fem utgivelser per år
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Korrektur:
Ann-Elisabeth Grønnehaug
Helene T. Strøm-Rasmussen

Adresse:
Samfunn for Alle,
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFU Norge

Annonseakvisitør:
Salgs Forum AS
Tlf: 51 31 57 00/91 59 05 78
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Tor Lindseth

Design og layout: Marte Louise Lilleby / Aase Bie
Trykk: Gunnarshaug trykkeri

Utgivelse 2, 2021 kommer uke 18
Frist for saker: 24. mars
Annonsefrist: 24. mars

INNHOOLD

- 4** LEDER: Institusjonsomsorgen
- 6** Statsråden svarer om BankID
- 9** NFUs landsmøte blir delvis digitalt
- 10** Mer enn en Oslo-tur
- 16** Arbeid for mennesker med utviklingshemning
- 20** Vaksinasjon
- 26** Stortinget behandler vergemålsloven
- 31** Nettressursen «Ja, vi kan!»
- 32** Minneord for Anne Margrethe Brandt
- 33** Leserinnlegg
- 34** Nye midler til «Together for Inclusion»
- 36** SAFO: «Eg legge meg langflade»
- 37** Søker deltakere til prosjekt om selvbestemmelse i Voksenopplæringen
- 38** Visste du at: Hvem bestemmer hva om vaksine
- 41** Sommerleir på Halsnøy i Kvinnherad

Institusjonsomsorgen

Jens Petter Gitlesen
Forbundsleder

Nylig fikk jeg en henvendelse fra pårørende i Strand kommune. Beboere i kommunens bofellesskap skulle ikke lenger få tilbud om støttekontakt. Bofellesskapene er bemannet og beboerne kan få de nødvendige tjenestene fra personalet i bofellesskapet, hevder kommunen. Strand kommune er ingen versting, men heller en typisk norsk kommune. Jamt over har jeg fått positive tilbakemeldinger om kommunen.

Strand er ikke den første kommunen som innser at de kan spare penger ved å kutte i tjenestene. Kommunen vil heller ikke bli den siste som ser muligheten for innsparinger.

STORDRIFTSFORDELER

Hvert år betaler norske kommuner millioner av kroner til Agenda Kaupang, Rune Devold, PWC og flere andre konsulentselskaper for å få råd om hvordan en kan drive omsorgstjenestene billigere. Konsulentselskapene leverer stort sett trivialiteter forkledd i faglig språkdrakt. De viser til at kommunene som bruker minst penger på sektoren, har lavest kostnad. Videre viser de til stordriftsfordeler som ikke finnes. Noe helt annet er at en i store bofellesskap har større mulighet til ikke å gi den individuelle bistanden som kommunen plikter å gi. Når NFU Stavanger lokallag har tilstelninger, så kommer bofellesskapene i flokk og går i flokk. De første begynner å gå kl. 19.30 for å gjøre seg klar til nattskiftet.

TJENESTENE KOSTER

Kostnadene med omsorgstjenestene er knyttet til antall ansatte, lønn og pensjonsforpliktelser. Skal en kutte i budsjettene, så må en kutte i tjenestene. Konsekvensen av kutt i støttekontaktordningen blir at de som leier i kommunens bofellesskap, ikke får komme seg ut eller kun kommer seg ut i flokk. Individuelle tilpasninger blir krevende all den tid kommunen ikke kompensere kuttene i støttekontaktordningen med flere tjenesteytere. En slik kompensasjon vært økonomisk uklok. Tjenesteyterne som yter praktisk

bistand, har nemlig høyere lønnskostnader enn støttekontaktene.

«Sosialtjenesteloven bygger på hovedprinsippet om at tjenestemottakeren disponerer en bolig og mottar tjenestene i eget hjem. Tjenestene skal knyttes til den enkelte person og ikke til boligen. Dette gjelder selv om tjenestemottaker har behov for døgnkontinuerlige tjenester etter sosialtjenesteloven og uavhengig av årsak til tjenestebehovet», kan en lese i rundskriv U-10/2002, undertegnet tidligere kommunalminister Erna Solberg.

Samdrift er for kveg, ikke for mennesker.

EN KUTTER DER HVOR EN KAN KUTTE

Både kommunedirektøren og politikerne klør seg i hodet hver høst og lurer på hvordan de skal få utgiftene til å samsvare med inntektene. Fattige kommuner sliter med for lave inntekter. I rike kommuner vil en for mye. Budsjettbalansen blir problemet i begge tilfellene.

På de fleste områder er det umulig for kommunen å kutte i budsjettene. Ansatte har oppsigelsesvern, hovedavtaler og tariffavtaler. Elevene har opplæringsloven som er rimelig ufravikelig med hensyn til time-tall og andre kostnadsdrivere. Blir det snakk om å kutte i vei, vann eller renovasjon, så våkner folk flest og protesterer. Brøyting og snømåking bestemmes mer av været enn av kommunepolitikerne. Men når det gjelder støttekontaktordningen og andre tjenester til våre medlemmer, så er lovverket både rundt og omtrentlig. Pressgruppene er små og ofte fraværende. Ingen med utviklingshemning sitter i kommunestyret. Kommunene vet oftest ikke hva de gjør.

Det beste NFU lokalt kan gjøre, er å følge med på den kommunale budsjettprosessen og si ifra hvis det kommer uheldige kutt. Ofte, men ikke alltid er dette nok. Sentralt bør vi jobbe for et bedre lovverk og sterkere rettsikkerhet. Den neste muligheten dukker opp når Stortinget skal behandle stortingsmeldingen om grunnleggende rettigheter for mennesker med utviklingshemning.

Mios BPA gir hele familien en enklere hverdag

Hverdagen kan være utfordrende for barnefamilier – og den er ofte spesielt tøff for familier som har barn med nedsatt funksjonsevne. Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) gir hele familien en enklere hverdag, både den som selv har assistanse, foreldre og søsken.

BPA gir funksjonshemmede barn bistand til å gjøre ting som de fleste av oss tar for gitt. Alt fra å gjøre seg i stand til skoledagen og delta i undervisningen, til å rydde rommet sitt, dekke på middagsbordet, passe småsøsken, eller henge med venner og være med på ymse fritidsaktiviteter.

BPA gir større fleksibilitet for hele familien; foreldre kan bruke mer tid på foreldrerollen og mindre på assistentrollen, de kan stå mer i jobb og ha mer overskudd til å følge opp søsken og egne sosiale nettverk.

BPA gjør det mulig for funksjonshemmede barn å delta på lik linje med andre jevnaldrende – ute som hjemme, hverdag som helg.

Mios BPA-rådgivere er selv foreldre med funksjonshemmede barn, og har lang erfaring i å søke, drifte og lede BPA-ordninger.

Ta kontakt med oss, så skal vi gjøre det vi kan for at ditt barn skal få akkurat den BPA-ordningen dere trenger og ønsker dere.

BPA trenger ikke være vanskelig

Ring oss på 40 05 40 07, eller besøk oss på www.mio.no for å få vite mer.

BankID

- Forventer at regjeringen vil få til ordninger som gjør at alle kan handle, motta og sende informasjon via nettet og ikke utestenges på grunn av manglende BankID. Stortingsrepresentant Tore Hagebakken (Ap) stilte spørsmål til distrikts- og digitaliseringsminister Linda Hofstad Helleland (H).

Stortingsrepresentant Tore Hagebakken spør:

” *Hva vil regjeringen gjøre for å hindre at alle de som ikke har tilgang på BankID ekskluderes fra informasjon og internettbruk?*

BEGRUNNELSE:

Informasjon og tjenester fra både myndigheter og andre blir i økende grad nettbaserte, og sensitiv informasjon og betalingsinformasjon sikres med BankID.

Avisa Oslo brakte den 22. januar i år historien om Dzejlana som kan ikke kjøpe sin egen billett. Hun er for ung til å ha Vipps og for ung til egen BankID. Kravet om ekstra sikkerhet ved nettkjøp, ble innført ved nyttår da EU-direktivet «Revised Payment Services Directive» (PSD2) ble iverksatt.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) hevder at svært mange med utviklingshemning og pårørende rammes av manglende tilgang til BankID. Dette gjelder også tilgang til informasjon og vedtak fra myndighetene til enkeltpersoner. Nå for tiden er de fleste henvendelsene til NFU knyttet til innlogging på Helsenorge, blant annet for å sjekke resultat av covid-19-test og andre ting, bytte fastlege, bestille time, sende melding til lege, bestille pasientreiser samt vedtak fra NAV. Manglende tilgang til BankID umuliggjør også netthandel.

Jeg er kjent med at NFU tok disse problemstillingene opp med regjeringen i 2015. Forholdene er fortsatt ikke løst og problemene er blitt større fordi stadig flere ordninger overføres til nettet og krever BankID.

Svar fra statsråd Linda Hofstad Helleland

” *Alle skal ha mulighet til å delta i informasjonssamfunnet og kunne kommunisere digitalt med offentlig sektor. Det betyr at alle må ha mulighet til å skaffe seg en sikker elektronisk ID som er enkel å bruke og gir tilgang til de tjenestene man har behov for.*

- Den markedsbaserte strategien i Norge har fungert svært bra, og ført til en bruk av felles påloggingsløsninger som er svært høy i internasjonal sammenheng. Men for at ingen skal falle utenfor, vil vi også vurdere om det er behov for en offentlig utstedt eID på høyere sikkerhetsnivå enn det vi har i dag, sier Helleland.

Statsråden vil altså sikre at alle som har behov for elektronisk identifikasjon på et tilstrekkelig høyt sikkerhetsnivå, skal få tilgang til slik identifikasjon. Om dette blir tilgang til den private løsningen BankID eller andre løsninger, sier statsråden ikke noe om. Men løsningen skal inngå i regjeringens strategi for elektronisk identifikasjon som skal lanseres om et års tid. I følge statsråden, kan en regne med at dagens problemer hvor flere ikke har tilgang til nettjenester på grunn av manglende elektronisk identifikasjon, går mot en løsning.

LINDA HOFSTAD HELLELAND, distrikts- og digitaliseringsminister (H).
(Foto: Stortinget)

Ingen skal utestenges fra informasjon og betalings-tjenester på nettet

Vi spør stortingsrepresentanten hvordan det kunne ha seg at en stortingsrepresentant fra tidligere Oppland engasjerer seg.

TORE HAGEBAKKEN,
Stortingrepresentant (AP).
(Foto: Stortinget)

AV: Jens Petter Gitlesen
FOTO: Stortinget

Jeg er med i en gruppe i Arbeiderpartiet som jobber spesielt med funksjonshemmedefeltet og har i mange år hatt god forbindelse med NFU.

- Jeg var ikke klar over at en del personer med utviklingshemning og andre grupper i praksis var utestengt fra viktige netjtjenester pga. manglende BankID. Jeg leste om saken i Avisa Oslo. Det gjaldt barn som fikk problemer med å bestille billetter på T-banen. Samtidig fikk jeg høre at NFU hadde tatt opp saken opp med regjeringen i 2015, det gjaldt både selvangivelse, vedtak under NAV, betaling via nettet, tilgang til Helsenorge.no og mye mer, forteller stortingsrepresentanten.

- Det fremstår som utrolig at noen grupper ikke kan besøke Helsenorge.no og få svar på om koronatesten var positiv eller negativ. Det å handle, sende og motta informasjon via nettet er såpass vanlig at det er utenkelig å kunne fungere uten. Det må selvsagt la seg gjøre å få orden på disse forholdene slik at ingen skal være utestengt fra nettbruk. England melde seg ut av EU i løpet av fire år. NFU tok opp saken med BankID for nærmere seks år siden. FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt

funksjonsevne forbyr diskriminering og krever likestilling og tilrettelegging. En bør forvente en løsning temmelig raskt.

- Hvorfor tror du det har tatt såpass lang tid å få til en løsning?

- BankID er en privat løsning som også staten har valgt å benytte seg av. Staten kan ikke uten videre styre private eller deres produkter. Her er det mange tjenester, departementer og direktorater som er involvert. Det er utfordrende å jobbe på tvers av departementer. Men dette er ingen unnskyldning. Statsapparatet kan også handle raskt og effektivt, men da trengs et sterkt fokus på saken. Det er mange grupper i samfunnet som krever mye. En kan risikere at de med svakest stemme kommer i skyggen. Dette er veldig alvorlig.

- Hva vil du gjøre for å følge opp saken?

- Nå får vi først se hva regjeringen svarer at de vil gjøre. Jeg både håper og tror at regjeringen ganske raskt vil foreslå løsninger. Er det behov for lovendringer, så vil nok Stortinget støtte slike forslag. Det er ikke bare Arbeiderpartiet som er bekymret over situasjonen. Jeg forventer at alle ønsker raskt å finne en god løsning, sier stortingsrepresentanten fra Oppland.

Finansministeren kritiserer Ruter

AV: Jens Petter Gitlesen

Fra nyttår kreves det også BankID for å kjøpe bussbilletter, blant annet av Ruter. Finansminister Jan Tore Sanner (H) kritiserer kravene om bruk av BankID og påpeker at det finnes fire unntaksmuligheter fra EU-direktiver for gjentatte betalinger av småbeløp, men at selskaper som Ruter likevel stiller krav om bruk av BankID ved godkjenning av transaksjoner.

NFU har fått tilbakemeldinger om flere med utviklingshemning som ikke lenger kan kjøpe billetter, handle på kolonial.no og andre nettsteder fordi de ikke får tilgang til BankID. Nå viser altså finansministeren at praktiseringen er unødvendig streng og stivbent.

- Ruter er i løpende dialog med bankbransjen og deres prosesseringsleverandører for kortbetaling, der vi samarbeider om hvordan vi skal få til en bedre flyt for våre felles kunder. Bruk av BankID eller unntak for verifisering er knyttet til bankenes sikkerhetsløsninger, og det er ulike regeloppsett fra de ulike bankene basert på bankens risikovilje, sier Øystein Dahl Johansen i Ruter til Avisa Oslo.

FINANSMINISTER Jan Tore Sanner (H). (Foto: Stortinget)

Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

NFUs landsmøte blir delvis digitalt

Når forbundsleder Jens Petter Gitlesen ønsker utsendingene velkommen fredag 12. mars kl. 16, kommer han til å se inn i et kamera, ikke ut over en sal med 107 delegater. For utsendingene vil enten sitte samlet i små grupper på hoteller rundt om i landet, eller sitte hjemme i hver sin stue for å delta på landsmøtet via internett. Det skyldes selvfølgelig koronapandemien.

Koronapandemien gir oss stadig nye utfordringer og vi blir nødt til å tilpasse oss. Det gjelder også gjennomføringen av NFUs landsmøte. Med nye restriksjoner og usikker fremtid, har NFUs landsstyre besluttet at landsmøtet skal arrangeres digitalt. Det blir et annerledes landsmøte for NFU, men vi skal gjøre vårt beste for at organisasjonsdemokratiet blir ivare tatt selv om deltakerne sitter spredt og deltar på landsmøtet via nettet.

Planen nå er at hvert fylkeslag samles på et hotell med videokonferanseutstyr, og at NFUs styre og

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede

LANDSMØTET

avholdes 12.-13. mars.

administrasjon sitter sammen på Quality Airport Hotel på Gardermoen. Den som til enhver tid står på «talerstolen» - enten på Gardermoen eller på fylkessamlingen, vil bli direkteoverført til resten av landsmøtet. Å be om ordet, fremme forslag, og gjennomføringen av avstemminger vil foregå på en digital plattform som alle utsendingene vil være logget inn i. På plattformen vil det ligge deltakerliste, program, saksdokumenter, praktisk informasjon og sponsorprofilering. På den måten er vi hver for oss, men likevel kjenne at vi er sammen.

«Endelig er dagen her, og jeg er pyntet og klar for konfirmasjon. Pappa er stolt!»

I Uloba er det du eller en nærstående som bestemmer **hvem** som skal assistere deg, **hva** assistenten skal gjøre, **hvor** og **når** assistansen skal finne sted.

Ulobas BPA er skapt av oss som har behov for assistanse og er vår måte å organisere hverdagen vår på. Vil du vite mer om BPA ta kontakt med oss på telefon: 32 20 59 10 så hjelper vi deg videre!

For mer informasjon se våre nettsider:
www.uloba.no

ULOBA
INDEPENDENT LIVING | NORGE

Mer enn en Oslo-tur

Emilie skulle til Rema 1000 på Grannes og kjøpe Pepsi Max. Hun endte opp i Oslo. Historien ble fanget opp og fikk stor og bred dekning. Men media dekket bare en del av historien.

AV: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Tor Lindseth, Jens Petter Gitlesen og Ellinor Gitlesen

Media har i snart ett år gitt oss daglige oppdateringer av antallet som er blitt smittet og antallet døde av koronaviruset. Historiene om farlige mutasjoner og hvor ille det hele kan gå, har preget avisoverskriftene. Media trengte en annerledes historie, de trengte en gladsak og de trengte en annerledes sak. Med Emilies tur for å kjøpe Pepsi Max, fikk media gladsaken.

Pepsi Max var en annen vinner. Merkevarer fikk mye fokus og omtale til en brøkdel av prisen for ordinær reklame.

Den største vinneren var imidlertid Emilie som strålte da hun ankom Oslo. Hun elsker oppmerksomhet og fikk mer oppmerksomhet enn hun noen gang har fått og noen gang vil få igjen.

SAMFUNNET FUNGERTE

Mens jeg og familien var ute og lette etter Emilie, tok venner av min yngste datter kontakt. En av dem laget en etterlysning som hun la ut på ulike sosiale medier. På Facebook alene fikk etterlysningen rundt 4500 delinger. Summen av delinger over alle aktuelle sosiale medier var langt høyere. Sosiale medier er først og fremst de unges område.

En annen kar kontaktet taxiselskapene og fikk samtlige taxier til å se etter Emilie. Tipsene strømmet inn og vi kjørte i retning av tipsene. Vi fant ikke Emilie, men vi møtte naboer og kjente som uoppfordret var ute og lette.

Rundt kl. 18.00 så en passasjer på toget til Oslo etterlysningen som passet perfekt på en medpassasjer i togkupeen. Emile var funnet i god behold. «Jeg lurte mammaen og pappaen min», fortalte Emilie. →

EMILIE FIKK GENSER, veske hatt og
fire brett med Pepsi Max levert på døren!

STOR STAS å bli stilet
av Jan Thomas.

Emilie er ikke den første som stikker av uten å si ifra. Det er faktisk ikke så uvanlig. Jeg har vært med på letaksjoner før, både etter Emilie og andre. Det er betryggende å erfare at samfunnet fungerer. Folk tar ansvar og bidrar. Skulle andre ha behov for å sende ut etterlysning, så prøv å engasjere ungdommen. Ungdommen er flinkest til å benytte og utnytte sosiale medier. Får en de unge til å engasjere seg, når en langt flere enn om foreldre legger ut en etterlysning på Facebook.

KONDUKTØREN OG MEDPASSASJERENE GJORDE EN GOD JOBB

Både på Facebook og andre steder, har det kommet frem kritikk av konduktøren og medpassasjerene som ikke forsto situasjonen og slo alarm. Flere var kritiske til konduktøren som lot Emilie bli med til tross for at hun ikke hadde penger nok til å løse billett. Riktig nok tilbød Emilie konduktøren en hamburger i tillegg til småmynten som var igjen etter storhandelen på McDonalds.

En skal være varsom med kritikken. Mennesker med Downs syndrom skal også kunne reise alene med tog, uten dokumentert og sertifisert grunn. Mennesker med utviklingshemning er i liten grad en del av samfunnet. Konsekvensen er at få kjenner til dem og

evner å skille den som stikker fra den med en mer akseptabel begrunnelse for reisen. Konduktøren gjorde en god jobb. Så snart han ble klar over situasjonen, tok konduktøren godt vare på Emilie og bidro til at hun kom vel frem til Oslo S. Hadde konduktøren vært utdannet vernepleier med 20 års yrkeserfaring, ville jeg kanskje vurdert situasjonen annerledes.

Vi skal verdsette den velviljen i samfunnet. Uansett skal vi være forsiktige med å legge pårørende eller profesjonelles innsikt og erfaringer til grunn når en vurderer gjennomsnittlige samfunnsborgeres bidrag.

UHELDIG BELØNNING?

Emilie fikk kjøre både med buss og tog. Hun fikk hamburger, Pepsi Max, kom på Dagsrevyen, i ukepressen og i dagsavisene. Hun ble stilet av Jan Thomas og hadde det trolig som plommen i egget også mellom slagene, mens hun var hos storesøsteren i Oslo. Mange vil nok mene at Emilie ble grundig belønnet for å stikke av uten å si ifra. Belønning er i seg selv ikke noe problem, men hvis belønningene motiverer henne til å gjenta suksessen, går familien Gitlesen kritiske tider i møte.

”

Jeg lurte mammaen
og pappaen min»,
fortalte Emilie.

Et pedagogisk perspektiv blir for snevert. Vi lot ikke Emilie stikke av for å lære. Hun stakk av uten å gi beskjed. Hadde vi maktet å hindre henne i å ta toget til Oslo alene, hadde vi gjort det. Det en ikke kan styre, må en bare akseptere, enten en liker det eller ei.

Emilies Oslostur er for omfattende til å gis en enkel pedagogisk betraktning. Hun foretok seg ikke en handling, men mange handlinger over fem dager. Hun hadde oppturer, men også nedturer. «Unnskyld», var det første hun sa til meg da jeg pratet med henne på telefon. Det var utvilsomt gøy å ta buss og kjøpe hamburgere på McDonalds. Togturen var nok også fantastisk de første timene, men angeren kom også snikende. Jeg tviler på at Emilie i nevneverdig grad knyttet det å stikke av hjemmefra til det å bli stylet av Jan Thomas. Jeg tror heller ikke at Emilie forventer fire brett med Pepsi Max om hun stikker av en gang til.

LIVET ER MER ENN Å LÆRE

Det er forståelig og prisverdig at vernepleiere, psykologer og pedagoger er holder fokus på læring. Men livet er langt mer enn læring. Også blant vernepleiere, psykologer og pedagoger, finner vi dem som følger med på fotball, noen drar på jakt, andre går på pub. Selv setter jeg pris på en middagslur. Slike aktiviteter bedriver vi overhodet ikke av pedagogiske årsaker. Svært lite av det gjennomsnittsnordmannen gjør, blir gjort av pedagogiske årsaker. Pedagogiske tiltak bør være en hjelp for å legge til rette for gode liv. En må vokte seg for å la pedagogikken bli en klam begrensning for livet. Skal alt måles med hensyn til læringsutbytte, blir vi alle tapere. De fleste nordmenn har et positivt forhold både til Pippi Langstrømpe og Emil fra Lønneberget, et forhold som ikke er begrunnet i pedagogiske forhold og effektive læringsregimer. I flere tusen år har menneskene stilt spørsmål med hvordan liv bør leves. Vi er neppe nærmere svaret i dag enn i antikken. Men jeg er likevel sikker på at svaret ikke utelukkende er læring og systematisk bruk av belønning.

Oslosturen utviklet seg til det som trygt kan sies å være en «engang i livet hendelse». Emilie har mange grå dager, flere vil komme. Hun har fått minner for livet. Jeg unnet henne opplevelsene.

KATASTROFEFOREBYGGING ER HELLER IKKE ALT

Jeg var ikke nevneverdig bekymret da Emilie stakk av til den søndagsstengte butikken i bakken over oss for å kjøpe Pepsi Max. Jeg regnet med at hun kom tilbake og ble heller ikke forundret over at returen tok tid. Det er mye som kan interessere og engasjere. Men da dagen var på hell, steg frykten i takt med mørket som seg på. Emilie har begrenset orienteringsevne. Visste hun at isen var usikker? Kunne hun ha fulgt ett eller annet bort i fra allfarvei?

Oslosturen kan umulig ha vært planlagt da hun stakk av hjemmefra. Emilie er rimelig ukjent med bussene. Hun forstår neppe betydningen av bussenes rutenummer. Hadde hun vært på et busstopp på andre siden av veien, ville turen gått til Stavanger. På den siden av veien som Emilie satt, var det femti prosent sjanse for at bussen gikk til Sola og femti prosent sjanse for at bussen gikk til Sandnes. Deler av turen var nok planlagt. Hun vet at storesøsteren bor i Oslo. Togstasjonen ligger like ved bussterminalen på Sandnes og McDonalds er et steinkast i motsatt retning. Hun var klar overfor konduktøren at hun skulle til Oslo. Men hun hadde ikke varslet søsteren om det kommende besøket. Emilie ville ikke funnet frem til storesøsterens leilighet.

Historien endte godt, men trengte den ikke gjort. Hvor farlig er det om Emilie stikker av? Hvor mange tiltak og hvor inngripende tiltak skal settes inn for å hindre at Emilie stikker av igjen? Hva taper Emilie på et strengere regime?

Jeg er tilhenger at å gi lang line og styrke alternative aktiviteter. Andre i familien har et annet syn. Det finnes ingen fasit på spørsmålene. Med Emilies tre søstre, er det fem ulike syn i familien. Alle foreldre har erfart at det av og til kan være krevende å finne frem til en enighet mellom mor og far. Det å samordne fem ulike syn, gjør ikke situasjonen enklere.

KORONATILTAKENE

Det er alltid enklere å kritisere andre enn seg selv. Oslosturen er ikke den første avstikkeren til Emilie. Hun har roet seg med årene. Men dette året har vært spesielt. Aktivitetene som Emilie vanligvis deltar på, er stengt, har vært stengt eller er sterkt redusert. Det å gjøre noe med egen situasjon, er kanskje mer naturlig når en har få andre aktiviteter som engasjerer? ■

EMILIE SYNTES *det var godt å komme hjem igjen også.*

Hei Emilie,

Jeg leste om deg i avisen og så deg på nyhetene. Jeg skjønner du er veldig glad i Pepsi Max. Det skjønner jeg veldig godt, for Pepsi Max er også min favorittbrus!

En liten påminnelse til deg, meg og resten av Norges befolkning er at det er veldig viktig å fortelle noen hvor man går.

Håper du koser deg med denne gaven!

Stor Pepsi Max klem fra Helene Løvestam og resten av Pepsi Max teamet i Norge

Brand Manager Helene Løvestam i Pepsi Max. Terje Pedersen / Privat

Emilie forsvant da hun skulle kjøpe favorittbrusen - nå er hun Pepsi Maxs nye brand ambassador

– Når vi kommer over en sak som dette, med en superfan, er det enkelt å kunne gjøre noe som vi vet vil skape glede.

Uakseptabelt at kommunene ikke støtter opp om den enkelte med utviklingshemning

De fleste, også mennesker med utviklingshemning, både kan og bør jobbe, skriver stortingsrepresentant Kari Kjønnaas Kjos (Frp).

AV: Kari Kjønnaas Kjos, Stortingsrepresentant (Frp), Helse- og omsorgskomiteen

FOTO: NFU og Tonje Hurum

Personer med lett utviklingshemning er vanligvis i stand til å utføre en jobb hvis de får tilrettelegging. Likevel er det færre enn tre prosent av voksne med lett utviklingshemning som er i ordinært arbeid, kunne vi nylig lese på forskersonen.no. Det er en skam for et samfunn som påstår de er for alle. Kronikken peker på det faktum at mange, og ikke bare de med utviklingshemning, automatisk får innvilget uføretrygd.

KAMPEN MOT NAV HAR IKKE VÆRT LETT

Tanken er god, for alle er avhengig av en inntekt, men den er samtidig utrolig respektløs og har to hovedutfordringer:

- For det første, automatisk å fastslå at et menneske ikke kan stå i arbeid ut ifra en diagnose, er ikke vårt samfunn verdig.
- For det andre, at man ikke er så opptatt av hva som videre skjer med den enkelte fordi man har gitt en inntektssikring.

Selv har jeg møtt mange av disse unge menneskene, som vil ha en jobb, et fellesskap, noe meningsfylt å fylle dagene med. Mange av disse lever egne helt eller delvis selvstendige liv, men trenger litt ekstra for kunne stå i en jobb.

En venn av meg er i denne kategorien. Han trenger «brettekanter» og rutiner, samt at ting tar litt mer tid enn for andre. Ellers fungerer han godt. Han har fått innvilget status ung ufør, men vil helst jobbe. Med lønnstilskudd til arbeidsgiver kan han jobbe i full stilling og få utbetalt vanlig lønn som andre. Arbeidsgiver får dekket deler av lønnen som kompensasjon for at min venn ikke er like effektiv som de andre. Men lojaliteten til arbeidsplassen og stoltheten over arbeidet har han i stort monn. Kampen mot Nav for å få et slikt tilskudd har ikke vært lett. De kunne rett og slett ikke forstå hvorfor han ikke bare kunne være fornøyd med at han var sikret inntekt via uføretrygden. →

”

Færre enn tre prosent av voksne med lett utviklingshemning er i ordinært arbeid.

Forskersonen.no

STARTET NÆRRADIO MED PERSONLIG ASSISTENT

Det er utrolig tøft for den det gjelder å bli møtt med slike holdninger. Når uføretrygden er gitt, blir du rett og slett ikke prioritert av systemet.

Min venn er ikke den eneste som har måttet kjempe. I Salangen sitter en ung mann som nekter å bare sitte hjemme. Han startet opp en nærradio og har til og med ansatt noen medarbeidere. Men han trenger noe bistand i hverdagen. Med brukerstyrt personlig assistanse (BPA) fikk han til å mestre både hverdagen og jobben, inntil kommunen fant ut at det ikke var deres plikt å sørge for at han kunne stå i jobb. De ville rett og slett fjerne det verktøyet han trengte for å kunne fortsette i jobben sin.

Det er åpenbart mulig for de aller fleste å stå helt eller delvis i jobb, så lenge vi er villig til å gjøre det lille ekstra.

Et annet eksempel er Erlandsens conditori i Halden, som handlet om å inkludere personer med utviklingshemning i ordinært arbeidsliv. Det eneste disse gutta trengte var en brukerstyrt personlig assistent på deling, for å sørge for at driften fulgte de lover og regler som man er pålagt for å drifte et konditori. Men også denne kommunen mente at det ikke var deres plikt å sørge for at de kunne stå i arbeid. I stedet ville kommunen at de skulle delta i kommunens dagtilbud. Hvem andre må akseptere å jobbe der kommunen synes du bør jobbe?

PARKERT FORDI DE HAR INNTEKTS-SIKRING

Dette handler veldig mye om holdninger. Folk blir «parkert» fordi de har en inntektssikring og om de har et eller annet tilbud i tillegg, så anser man samfunnsopdraget som fullført. Det er lite rom for å lytte til enkeltmenneskers ønsker. Uføretrygden er nå lagt opp slik at man kan jobbe helt, delvis eller periodevis, uten at man mister sin trygd. Dette er gjort fordi vi har sett betydningen av at folk får bruke sin restarbeidsevne, og fordi vi har mye kunnskap om hvor viktig det er å være til nytte, lære nye ting og være en del av et fellesskap.

Nav har sine prioriteringer og prioriterer de som er arbeidsledige og ikke har en varig inntektssikring. Jeg aksepterer denne prioriteringen. Det jeg ikke aksepterer er at kommunene ikke støtter opp om den enkelte utviklingshemmede, autisten eller andre i samme situasjon som vil og kan jobbe, ved rett og slett bevisst å motarbeide dem. Dette gjelder delvis i forhold til lønnstilskudd, men i særdeleshet i forhold til brukerstyrt personlig assistent.

KARI KJØNAAS KJØS,

*stortingsrepresentant (Frp),
Helse- og omsorgskomiteen.*

ØKER POSTEN FOR TILRETTELAGTE ARBEIDSPASSER

I forbindelse med budsjettforhandlingene som Frp hadde med regjeringen, var et av våre krav en dobling av tilskuddet til HELT MED. HELT MED-jobber er for personer med utviklingshemning og uføretrygd, men som ønsker å jobbe og som skal få jobbe med noe de selv har interesse for. De har skaffet arbeid innen hotelldrift, eldreomsorg og ridesenter for å nevne noe. De sørger rett og slett for at drømmer går i oppfyllelse, og de har vist oss at det er mulig også innenfor det ordinære arbeidslivet å inkludere personer med utviklingshemning.

Dagsenter passer fint for noen, men absolutt ikke for alle, og alle bør ha krav på å få bestemme over egen hverdag. Andre trenger at arbeidsplassen er enda mer tilrettelagt enn en ordinær arbeidsplass kan klare å få til. Derfor er utbygging av varige tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) også et viktig grep. Også denne posten øker neste år, men dessverre ikke nok til å dekke det faktiske behovet.

«VI HAR FÅTT EN HELT NY GUTT I HUSET»

En pappa fortalte meg en gang for lenge siden hvor utrolig viktig en slik arbeidsplass var for hans sønn. Han jobbet i et vaskeri og hadde ansvar for å brette håndklær. En dag under middagen fortalte sønnen entusiastisk om sin arbeidsdag, hvorpå pappa spør om det ikke blir litt kjedelig å brette håndklær hele dagen. Sønnen ser rart på han, og svarer: «Men det er jo ikke de samme håndklærne.» Og som faren sa til meg: «At det å brette håndklær skulle ha så stor betydning, skjønte til og med ikke jeg som kjenner han. Men det å si at man skal på jobben, få litt ekstra penger å rutte med, og ikke minst fellesskapet på jobben og under lunsjpausen, gjør at vi har fått en helt ny gutt i huset.»

Det er åpenbart mulig for de aller fleste å stå helt eller delvis i jobb, så lenge vi er villig til å gjøre det lille ekstra. Da handler det om holdninger, VTA, BPA, lønnstilskudd og ikke minst, noen som finner de arbeidsplassene som trengs. De er der ute, det er bare å hente dem og sende med de virkemidlene som er tilgjengelig, så hvorfor gjør vi ikke det? ■

Innlegget var opprinnelig et netttinnlegg i forskersonen.no fra 17. januar 2021. Gjengitt med tillatelse av forfatteren.

AKTIVITETSUKA 2021

14. - 18. JUNI

VELKOMMEN TIL SOMMERKURS PÅ PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE!

TRE KURS:

**FRILUFTSLIV
FORMING
MATLAGING**

**SELBUSTRAND
MIDT I TRØNDELAG**

ANDRE AKTIVITETER : KANO -
BADING - INNEBANDY - DISKOTEK -
FILMKVELD - TURER - SPILL UTE
OG INNE - BASSENG - BÅL -
FOTBALL - BOCCIA - FESTAFTEN

PRIS KR. 3 900,- PRIS FOR LEDSAGER KR. 1 500,-

FULL PENSJON I ENEROM MED EGET BAD FOR BÅDE DELTAGER OG LEDSAGER. TRENGER DU ASSISTANSE TIL DAGLIGE GJØREMÅL, MÅ DU HA MED LEDSAGER.

Telefon 73 81 20 00

pmf@pedermorset.no

www.pedermorset.no

instagram: [@pedermorsetfhs](https://www.instagram.com/pedermorsetfhs)

facebook.com/pedermorset

PÅMELDINGSFRIST

1. MAI

Hvor står utviklingshemmede i køen?

Mange er opptatt av å bli vaksinert for å unngå alvorlige konsekvenser av å bli smittet av koronaviruset. Prioriteringene som staten legger til grunn for vaksinasjonsprogrammet er rimelig klare og evidensbaserte.

AV: Jens Petter Gitlesen
ILLUSTRASJON: Adobe stock

Myndighetenes prioriteringer av hvem som skal vaksineres først og sist, er laget for å minimalisere antallet som dør eller får alvorlige sykdomsforløp ved smitte.

Utviklingshemning er ikke et kriterium i prioriteringene og heller ingen risikofaktor i seg selv, men alder og underliggende tilstander er kriterium. Flere av de underliggende tilstandene er også sekkeposter. I fjerde rekke for vaksinasjon, finner en f.eks. «*personer mellom 18 og 64 år med sykdommer/tilstander med høy risiko for alvorlig forløp*», en kategori som blant annet dekker nedsatt lungefunksjon. Her nevnes f.eks. Downs syndrom. Flere andre tilstander som er utbredt blant personer med utviklingshemning vil inngå i denne kategorien.

Det er også en sekkekategori: «*Annen svært alvorlig sykdom kan også gi økt risiko for alvorlig forløp av covid-19*».

Mange har lest mye om forhold som kan medføre økt risiko, men mange har økt risiko. Myndighetenes prioriteringer er laget slik at de med størst risiko for død og alvorlig forløp skal vaksineres først. Unntaket er visse grupper helsepersonell.

Folkehelseinstituttet er faginstansen som både har medisinsk-faglig ekspertise og som har folk som følger med på det som blir produsert av undersøkelser på feltet.

Når det snakkes om risikogruppe, er det svært mange som inngår i denne. Ifølge Folkehelseinstituttet, er det f.eks. 950 000 innbyggere over 64 år. Videre er det 460 000 personer under 64 år som har minst én risikotilstand. Det vil ta tid å få vaksinert alle. Nettopp derfor er det viktig at alle følger smittevern rådene og smitteverntreglene. Med få smittede, er det få som vil få alvorlige sykdomsforløp, uavhengig av deres risiko.

FASTSETTING AV PRIORITERINGSREKKEFØLGEN

Folkehelseinstituttet har laget en matematisk modell for hvordan smitte sprer seg i landet, på tvers av regioner og befolkningsgrupper. Kjente risikofaktorer er lagt inn og modellen betrakter ulike situasjoner av smittetrykk. Den overordnede målsetningen for vaksinasjonsstrategien er å forhindre død og alvorlige tilstander.

Når høy alder prioriteres, så er dette fordi ingen andre risikofaktorer er tilnærmet like store, selv når en kontrollerer for underliggende sykdommer. Norske data fra perioden 2. mars til 6. desember 2020 viser f.eks. at risikoen for at en person 90 år eller eldre skal dø som følge av korona, er 2 233 ganger større enn for en person i aldersgruppen 20-39 år.

I aldersgruppen 20-39 år, var det i perioden 2. mars til 6. desember 2020 ett registrert koronarelatert dødsfall, mens 321 koronarelaterte dødsfall ble registrert i aldersgruppen over 70 år.

Det er rimelig veldokumentert, både i norske og internasjonale studier, at høy alder er den klart dominerende risikofaktoren. Men mye er fortsatt usikkert. En har tross alt ikke forsket på feltet mer enn et års tid. Det kan komme nye funn, smittetrykket i samfunnet kan endres og andre forhold som medfører at prioriteringene kan komme til å endres.

Prioriteringsrekkefølgen er:

1. Beboere i sykehjem og utvalgte helsepersonellgrupper
2. Alder 85 år og eldre og utvalgte helsepersonellgrupper
3. Alder 75 -84 år
4. Alder 65-74 år **og** personer mellom 18 og 64 år med sykdommer/tilstander med høy risiko for alvorlig forløp
5. Alder 55-64 år med underliggende sykdommer/tilstander
6. Alder 45-54 år med underliggende sykdommer/tilstander
7. Alder 18-44 år med underliggende sykdommer/tilstander
8. Alder 55-64 år
9. Alder 45-54 år

GRUPPER SOM HER FALLER INN UNDER HØY RISIKO FOR ALVORLIG FORLØP ER:

- Organtransplantasjon
- Immunsvikt
- Kronisk nyresykdom eller betydelig nedsatt nyrefunksjon
- Hematologisk kreftsykdom siste fem år. Annen aktiv kreftsykdom, pågående eller nylig avsluttet behandling mot kreft (spesielt immundempende behandling, strålebehandling mot lungene eller cellegift)
- Nevrologiske sykdommer eller muskelsykdommer som medfører nedsatt hostekraft eller lungefunksjon (f.eks. ALS, Downs syndrom)
- Kronisk nyresykdom eller betydelig nedsatt nyrefunksjon

MED UNDERLIGGENDE SYKDOMMER/ TILSTANDER MENES:

- Kronisk leversykdom eller betydelig nedsatt leverfunksjon
- Immundempende behandling som ved auto immune sykdommer
- Diabetes
- Kronisk lungesykdom, inkludert cystisk fibrose og alvorlig astma som har medført bruk av høydoseinhalasjonssteroider eller steroidtabletter siste året
- Fedme med kroppsmasseindeks (KMI) på 35 kg/m² eller høyere
- Demens
- Kroniske hjerte- og karsykdommer (med unntak av høyt blodtrykk)
- Hjerneslag

Ber regjeringen sikre gode vaksineringsrutiner for alle

AV: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Anne Lise Fredlund, leder i Innlandet (SV) og Stortinget

Storingsrepresentant Karin Andersen (SV) frykter at mennesker med utviklingshemning skal utsettes for manglende tilrettelegging og tvangsbruk i forbindelse med vaksineringsrutiner mot koronaviruset. Hun stilte følgende spørsmål til helse- og omsorgsminister Bent Høie:

” *Hva gjør regjeringen for å sikre at svært vare mennesker med utviklingshemning og andre kognitive funksjonsnedsettelse kan bli vaksinert på en slik måte at en unngår bruk av medisinerings eller tvang?*

BEGRUNNELSE

Noen personer med utviklingshemning og andre kognitive funksjonsnedsettelse kan være svært vare overfor endringer eller nye situasjoner, spesielt situasjoner som en ikke forstår. En del i disse gruppene har også tilleggsutfordringer som plasserer dem blant gruppene som prioriteres høyest i vaksinasjonsprogrammet.

Selve gjennomføringen av vaksinasjonen er kommunenes ansvar. Fra tilsyn med tjenestene og senest med VGs dekning av ulovlig innføring av besøksforbud i hjemmene til mennesker med utviklingshemning, vet vi at kommunene nødvendigvis ikke utøver sine plikter. Det er en statlig oppgave å sikre at også kommunene utøver sine plikter på en forsvarlig måte.

TILRETTELEGGINGEN FOR MENNESKER MED UTVIKLINGSHEMNING IKKE LIKE GOD ALLE STEDER

- For de fleste med utviklingshemning, vil vaksinasjon være uproblematisk. Men vi vet at det er noen som er svært vare for endringer, nye mennesker eller ukjente

situasjoner. Endringer og nye situasjoner kan medføre både frykt og protester blant enkelte. Vi har alle behov for helsetjenesten, oftest flere ganger gjennom livet. Vi bør anstrenge oss for å unngå at noen utvikler frykt overfor helsepersonell eller i verste fall nekter å oppsøke helsepersonell, sier storingsrepresentanten.

- Skal en dra til et ukjent sted, stå i kø med ukjente for så å bli stukket av ukjente med verneutstyr, så kan noen bli redde, nekte eller protestere. Helsedirektoratet har ute på høring en uttalelse om vaksinerings med tvang av personer uten samtykkekompetanse. Tvang er sjelden en god løsning og vaksinerings med tvang kan skape problemer som vaksinen ikke løser. Med god planlegging og tilrettelegging, kan en unngå tvangsbruk, noe som bør være et overordnet mål i seg selv.

- Mange kommuner vil helt sikkert planlegge og legge godt til rette for å unngå tvangsbruk eller unødige traumer som følge av vaksinasjon. Men med bakgrunn i tilsyn med tjenestene til mennesker med utviklingshemning, så vet vi at situasjonen ikke er like god over alt alltid. Det at vaksinen settes, er kommunens ansvar, men staten har et ansvar for at kommunen oppfyller sitt ansvar. Vi skal være glade for helsetjenesten og vi skal verdsette dem som jobber der. Vaksinen skal være en hjelp for at samfunnet kommer tilbake til normalen. Slike verdier bør flest mulig sitte igjen med, også mennesker med utviklingshemning, avslutter storingsrepresentant Karin Andersen.

Helse- og omsorgsminister Bent Høies svar på Karin Andersens spørsmål om tvangsvaksinasjon:

” Vær lydhør, vis respekt og legg til rette.

I sitt svar til stortingsrepresentant Karin Andersen (SV) presiserer helse- og omsorgsminister Bent Høie at den som motsetter seg vaksinasjon, skal respekteres. Dette gjelder i hovedsak også personer uten samtykkekompetanse. En skal lytte til personen og vise respekt.

- I situasjoner hvor en person uten samtykkekompetanse uttrykker motstand mot å ta vaksinen, følge med til vaksinasjonsstedet eller lignende, er det viktig å være lydhør overfor personens motforestillinger, og bruke tid og prøve å forstå personens motstand. Tiltak som informasjon, tillitskapende tiltak og personsentrert omsorg vil være viktige. I mange tilfeller vil man på forhånd kunne forutsi hvilke pasienter eller brukere som vil oppleve vaksinasjonsprosedyren som vanskelig, og det er da viktig å forberede personen og å sette av god tid i forkant av det planlagte vaksinasjonstidspunktet, svarer helse- og omsorgsministeren.

Hva er korona-vaksine?

Vi forklarer hva ordene i **blått** betyr på neste side.

Hva er korona-viruset?

Korona-viruset er et virus som ble oppdaget i 2019. Korona-viruset har spredt seg til mange land i Europa og andre steder i verden.

Korona-viruset kalles også COVID-19. Dette er navnet på **viruset**. Mange blir syke av korona-viruset.

Folk som har korona-viruset kan få:

- Feber (høy kroppstemperatur)
- Tørr hoste
- Kortpustethet

Når folk blir veldig syke, må de til sykehuset. Noen dør også av korona-virus.

Fordi korona-viruset kan gjøre folk veldig syke må mange butikker stenge og folk må holde seg hjemme. Det kalles en **nedstengning**.

Hva er en vaksine?

En vaksine er en medisin som gjør at du ikke blir syk. De fleste har allerede fått noen vaksiner. Kanskje du allerede har fått:

- en influensavaksine?
- en vaksine mot vannkopper?

For å få en vaksine får du satt **en dose medisin** i overarmen.

Dette gjøres med en **sprøyte**. En sprøyte er en nål med **medisin** inni. Det gjør bare litt vondt. Etter noe få sekunder merker du ingenting.

Hva er en korona-vaksine?

Korona-vaksinen hjelper kroppen å kjempe mot korona-viruset.

Har du vaksine kan du ikke bli særlig syk.

Det finnes flere korona-vaksiner med forskjellige navn. Men alle korona-vaksinene beskytter deg og andre mot å bli veldig syke av korona-viruset.

Kan jeg selv bestemme om jeg vil ta vaksinen?

Ja. Det er ditt valg om du vil ta vaksinen. Dette betyr at du bestemmer. Ingen kan tvinge deg til å ta vaksinen.

Er du usikker på hva du skal gjøre, snakk med noen du stoler på.

For eksempel kan du snakke med:

- en god **venn** eller **familien** din
- din **støttekontakt**
- **legen** din

Hvordan kan jeg få vaksinen?

Du kan spørre legen din eller noen du stoler på hvordan du kan få vaksinen. Vaksinen er gratis i Norge. Dette betyr at du ikke trenger å betale for vaksinen.

Når kan jeg få vaksinen?

De som kan bli veldig syke av korona får vaksinen først. Så ikke vær bekymret om du ennå ikke har fått den. Du får vaksinen når det er din tur.

Hva skjer når jeg får vaksinen?

For å få vaksinen må du til lege eller sykehus eller et annet sted som kommunen bestemmer.

For at vaksinen skal virke må du få vaksinen 2 ganger. Begge gangene vil du få vaksinen satt i overarmen. Vaksinen settes med en **sprøyte**.

Når du har fått din første vaksine må du vente i 3 uker. Etter 3 uker må du igjen til legen og få den samme vaksinen 1 gang til.

Når du har fått vaksinen 2 ganger, er du beskyttet. Fra nå av blir du nesten ikke syk om du får korona-virus.

Hva skjer etter at jeg har fått vaksinen?

Etter å ha fått vaksinen, kan du få litt vondt i musklene eller få høy kroppstemperatur.

Det kan føles litt som feber. Dette kalles **bivirkninger**.

Å føle seg litt syk etter en vaksine er normalt. Om du føler deg uvel kan du snakke med legen din.

Kan jeg slutte å bruke maske etter å ha fått vaksinen?

Nei.

Du må ha maske noen ganger, men du må fortsatt holde avstand. Dette er for å beskytte deg selv og andre fram til at mange nok har fått vaksine.

Det kalles **Sosial distansering**.

Forklaring av de blå ordene

Virus: Et virus er veldig lite og det går ikke an å se det. Et virus kan gjøre deg syk. For eksempel:

- når du har influensa
- når du blir forkjølet

En dose medisin: En dose korona-medisin er medisin som er flytende og ser ut som vann. En dose med medisin får plass i en sprøyte. Med sprøyten kan legen få medisin inn i kroppen din, for eksempel en korona-vaksine.

Sprøyte: En sprøyte er en nål som leger og sykepleiere bruker for å gi vaksiner til mennesker. Eller andre typer medisin.

Sosial distansering: Betyr å holde avstand til andre mennesker. Dette er veldig viktig fordi når folk er for tett sammen kan de bli smittet av korona-virus. Avstand mellom mennesker hindrer korona-viruset i å gjøre flere mennesker syke.

Stortinget behandler vergemålsloven

En trenger absolutt en gjennomgang av vergemålsloven, men en langt bredere gjennomgang enn det forslaget som Stortinget skal behandle i vår, sier Hedvig Ekberg, NFUs generalsekretær.

AV: Jens Petter Gitlesen

Et representantforslag om å gjennomgå vergemålsordningen og legge frem lovforslag som styrker den, skal behandles av Stortinget i vår. Forslaget er utvilsomt jobbet frem av foreningen til de faste vergene. Fra forslagetts begrunnelse, fanges mye av kjernen opp med:

«Det er i dag om lag 600 profesjonelle verger i Norge, som bistår om lag 30 000 vergehavere. De profesjonelle vergene skal bistå personer som ikke klarer å ta vare på seg selv, ved å være en beslutningsstøttefunksjon i primærbehov. De profesjonelle vergenes rolle bidrar til at samfunnet sparer store summer innen offentlig forvaltning, og er med på å sikre rettssikkerheten for vergehaver.

Vergerollen blir stadig mer kompleks og kompetansekrevenende, og profesjonelle verger utfører svært mange viktige samfunnsoppgaver. Imidlertid opplever de profesjonelle vergene betydelige mangler både hva gjelder rammebetingelser og lovverk, og hva gjelder godtgjørelse. Vergeoppdrag er i dag et oppdrag med begrenset godtgjørelse, og baseres på en betydelig grad av gratisarbeid fra vergen på vegne av det offentlige. Samtidig har det vært en økende tendens at verger har blitt utsatt for vold og trusler. Som følge av dette har mellom 42 og 55 prosent

av de profesjonelle vergene ifølge Profesjonelle Vergers Interesseorganisasjon (PVI), oppgitt at de vurderer å slutte, mens 32 prosent avventer beslutning om å slutte. Dette ville ha fatale konsekvenser for sårbare individer som er avhengige av sine verger for å kunne fungere i dagliglivet, ivareta sine rettigheter og leve et verdig liv.

Etter vergemålsloven § 30 har den faste/profesjonelle vergen krav på godtgjøring for arbeidet. Imidlertid har profesjonelle verger ingen forhandlingsrett, ei heller tjenesteavtale. Det er ingen årlig regulering av profesjonelle vergers godtgjørelse i hverken vergemålslov eller forskrift, og godtgjøring og kostnadsdekning til profesjonelle verger har ikke vært inflasjonsjustert siden 2004, til tross for en endring i pris- og lønnsvekst for perioden med 75 prosent (PVI). Profesjonelle vergers reelle timepris, uten inflasjonsjustering, er i dag beregnet til 116 kroner per time, noe som er under minstelønn (PVI). »

- Vi trenger absolutt en gjennomgang av vergemålsordningen, men først og fremst på andre områder enn det de faste vergene etterlyser, sier Hedvig Ekberg. NFUs generalsekretær har jobbet mye med vergemålsordningen, både på individnivå gjennom bistand i enkeltsaker, overfor departementet og Statens sivilrettsforvaltning og overfor FNs funksjonshemmedekomiteé.

- Jeg forstår heller ikke hva som menes med at de faste vergene sparer samfunnet for store beløp innen offentlig forvaltning. Godtgjørelsen varierer avhengig av hvem som er verge og områdene vergemålet gjelder. Gjelder vergemålet både det økonomiske og det personlige området, så får pårørende verger ingen godtgjørelse, alminnelige verger får 4 000 kroner per år mens faste verger får 10 000 kroner per år per person de er verge for. Slik sett er det de faste vergene som koster mest. Men det er ikke forvaltningen som dekker disse kostnadene, det må den enkelte selv betale av sin magre uføretrygd. Trygdeytelsen Ung ufør gir rundt 19 000 kroner utbetalt per måned. Da er det mye å måtte betale 10 000 kroner per år.

- Faste verger synes ikke å følge opp mangelfullt tjenestetilbud med klager, slik sett kan det være at faste verger bidrar til besparelser ved at mennesker med utviklingshemning ikke får det tjenestetilbudet som de har krav på.

- Vergemålet skal være individrettet. Når 600 faste verger bistår 30 000 personer, så blir det 50 personer per fast verge i gjennomsnitt, ofte 50 personer som den faste vergen ikke kjenner spesielt godt. Da sier det seg selv at vergemålet ikke kan bli spesielt individrettet.

- I forbindelse med vedtak om bruk av tvang og makt, sier loven at det skal være oppnevnt verge. Men det er ikke greit for en verge som verken kjenner personen det gjelder eller hvilke muligheter for alternative tiltak som finnes, å komme med innsigelser eller konstruktive innspill i vedtaksprosessen. I slike situasjoner, synes bruken av faste verger å grense til det meningsløse, sier Hedvig Ekberg.

Mener du at faste verger ikke kan utøve oppgaven sin på en god måte?

- Det finnes nok oppgaver som faste verger kan utøve på en god måte, f.eks. oppgaver som er klart avgrenset til det økonomiske området og som ikke gir spesielt sterke konsekvenser på det personlige området. Men ofte er det ikke et klart skille mellom det økonomiske og det personlige området. Forholdene er vevd inn i hverandre. Interesser og aktiviteter på det personlige området kan gi konsekvenser på det økonomiske området. Interesse i å delta i idrettsaktiviteter er et eksempel på noe som tilhører det personlige området, men det å kjøpe utstyr, treningstøy, transport til trening og konkurranse, kontingenter og deltakeravgifter, vil lett bli en konsekvens på det økonomiske området. →

”

– Når 600 faste verger bistår 30 000 personer, sier det seg selv at vergemålet ikke blir spesielt individrettet.

– Hedvig Ekberg

– Blant mennesker med utviklingshemning er det det mange som har svakt eller manglende talespråk. De som kjenner personen, vil ha erfart hva personen liker og misliker, hva vedkommende trives med og hva personen reagerer på. Selv om en ikke uttrykker seg med ord eller tale, så gir en reaksjoner som de som kjenner vedkommende forstår. Det vil være svært krevende for en fast verge å tilegne seg en slik erfaring, sier Hedvig Ekberg.

Hva er problemene med dagens vergemålsordning?

– Vergemålsloven er begrenset til noen få diagnosegrupper. Hvis en person med utviklingshemning roter med betaling av regninger, så kan det medføre at en kommer under vergemål. Men det er mange i samfunnet som roter med betaling og mange som roter mye, uten at det medfører at en kommer under vergemål. Når vergemålsloven er begrenset til å gjelde noen diagnosegrupper, så er den diskriminerende.

– Vergemålsloven er også skrevet i et språk som fremstiller ordningen mer som et tvangstiltak enn som et hjelpetiltak. Det benyttes uttrykk som å «settes under vergemål». Mer naturlig ville vært å tilby bistand.

– Vergemålslovens § 33 sier at en kan se bort ifra personens vilje og ønsker. Justisdepartementets lovavdeling kom i 2018 med en uttalelse og fortolkning knyttet til dette, men jeg tviler på om så mange har fått med seg Justisdepartementets presiseringer.

– Statsforvalteren har kontrollansvaret, men kontrollen synes begrenset til vergeregnskapene. Riksrevisjonen påpekte at mandatene var generelle og lite individrettede. Det er lite kontroll med den bistanden den enkelte får og om bistanden er i samsvar med lovens krav. En kan også stille spørsmål ved om Statsforvalteren har mulighet for å utøve en slik kontroll. Vergemålsavdelingen er langt borte fra de fleste som har verge og heller ikke Statsforvalteren kjenner den enkeltes interesser, ønsker og behov.

– Det er imidlertid helt klart at dagens vergemålsordning er i strid med FNs funksjonshemmedekonvensjon. FNs funksjonshemmedekomité, har etterlyst beslutningsstøtte, det samme har både Likestillings- og diskrimineringsombudet samt Norges institusjon for menneskerettigheter. Arbeidet med å utvikle gode beslutningsstøtteordninger har knapt startet i Staten. På dette feltet er det trolig Uloba som ligger lengst fremme med sitt egenfinansierte prosjekt om beslutningsstøtte.

I 2018 kom Riksrevisjonen med en kritisk rapport om vergemålsreformen. VG kom med avsløringene i Tolgasaken. Hva har skjedd etter dette, hvordan er sakene fulgt opp?

– Jeg vet ikke om det har skjedd noe som følge av Riksrevisjonens kritikk. De vergemålssakene som NFU bistår i, er like lite individrettet som tidligere. Jeg merker ingen forskjell.

– VGs avsløringer i Tolgasaken var med på å sette fortgang i dette med samtykke og selvbestemmelse. Nå gjøres i det minste visse forsøk på å innhente informasjon fra personen saken gjelder. Men etter at mediafokuset forsvant, så er det ikke så mye som har skjedd.

Hvorfor tar det så lang tid å rydde opp og få på plass bedre lovverk og bedre oppfølging?

– Lovarbeid er ofte tidkrevende. Men dette feltet er spesielt krevende. En er redd for å ramme svake grupper, de som spesielt trenger beskyttelse, så glemmer en at en slik holdning også rammer de samme gruppene som en ønsker å beskytte. Videre er det snakk om prioriteringer. Hadde det vært snakk om store eller mektige grupper, så ville nok feltet blitt høyere prioritert, men mennesker med utviklingshemning er verken mange eller mektige, de har ikke streikevåpen og er ikke blant dem med mest høylytte krav, avslutter NFUs generalsekretær Hedvig Ekberg. ■

Riksrevisjonens rapport om vergemålsreformen

Stortinget, Riksrevisjonen, FNs funksjonshemmedekomite, Norges institusjon for menneskerettigheter samt Likestillings- og diskrimineringsombudet, har alle kommet med føringer og anbefalinger om utviklingen på vergemålsfeltet.

Her følger en oversikt over det mest sentrale føringene og anbefalingene for vergemålsfeltet:

Blant anbefalingene finner en:

- Statens sivilrettsforvaltning utvikler nasjonale retningslinjer på sentrale områder blant annet for samtykkekompetanse og individtilpasning.
- Statens sivilrettsforvaltning får på plass eit systematisk tilsyn med fylkesmennene på vergemålsområdet.
- Statens sivilrettsforvaltning må sørge for at Statsforvalteren dokumenterer vurderingene som ligger til grunn for individtilpasning, slik at mandatet for vergeoppdragene ikke blir mer omfattende enn nødvendig.
- Justisdepartementet i samarbeid med Statens sivilrettsforvaltning bør vurderer hvordan Statsforvalteren kan bedre tilsynet med vergeoppdrag og kontroll av vergeregneskapene.

Relevante merknader fra Kontroll- og konstitusjonskomiteens behandling av Riksrevisjonens rapport om vergemålsreformen:

- Komiteen registrerer at justis-, beredskaps- og innvandringsministeren i stor grad er enig i vurderingene til Riksrevisjonen og at statsråden vil følge dette opp i styringsdialogen med Statens sivilrettsforvaltning.
- Komiteen viser til at statsråden opplyser om at opplæring av verger er et satsingsområde i strategiplanen til Statens sivilrettsforvaltning for perioden 2017–2021.
- Komiteen ønsker å fremheve viktigheten av at opplæringen av verger inkluderer et tydelig fokus på hvordan man best kan beskytte den enkeltes rett til selvbestemmelse, og at opplæringens innhold er i tråd med Norges menneskerettslige forpliktelser.
- Komiteen registrerer Riksrevisjonens funn om manglende doku-

mentasjon om den vergetrengendes vilje i opprettelsen av vergemål. Komiteen påpeker nødvendigheten av at alle vergemålsavgjørelser begrunnes med hvorfor de er et gode for den vergetrengende selv. For å sikre selvbestemmelse må avgjørelser så langt det er mulig støtte opp under den vergetrengendes vilje og preferanser.

- Komiteen ønsker videre å understreke at i de tilfeller hvor en person ikke har mulighet til å uttrykke sin mening eller ikke har samtykkekompetanse, kan retten til selvbestemmelse sikres gjennom at vergemålsmyndigheter og verge tar avgjørelser ut ifra kjennskap til personens personlighet, interesser og generelle preferanser. Denne kunnskapen bør være del av den opplæringen som gis til verger.
- Komiteen påpeker at det dermed er en fare for at verger som kjemper for den vergetrengendes rettigheter, enkelt kan bli fratatt vergeoppdraget dersom de blir for brysomme for lokale myndigheter, og ber statsråden sørge for at grunnlaget for fratakelse av vergeoppdrag dokumenteres og begrunnes.
- Komiteen vil fremheve at det er svært viktig at rettssikkerheten til de som er under vergemål, blir ivaretatt. Alle mennesker har rett til å bestemme over sine egne liv, også de med nedsatt funksjonsevne. Vergemålet må derfor ikke gjøres mer inngripende enn det som er nødvendig.
- Flertallet mener Statens sivilrettsforvaltning må arbeide enda mer med utviklingen av tilsynsrollen de har som sentral vergemålsmyndighet, og det er også nødvendig at Fylkesmennene styrker tilsynet overfor vergene.
- Flertallet viser til organisasjoner, som Norsk Forbund for Utviklingshemmede, som mener at vergemålsreformen er en fare for rettssikkerheten og grunnleggende menneskerettigheter. Det er svært viktig at slike innspill blir tatt på alvor, og at en får en vergemålsordning som alle parter kan ha tillit til. →

FNs Funksjonshemmedekomiteens (CRPD-komite) bekymringer og anbefalinger til Norge angående vergemål:

- Ordninger der beslutninger blir tatt på vegne av personen, har ennå ikke blitt erstattet av ordninger som støtter den enkeltes vilje. Også personer med psykososiale funksjonsnedsettelse eller psykiske utviklingshemninger må omfattes.
- Fylkesmenn mangler tilstrekkelig kunnskap om menneskerettsmodellen for funksjonsnedsettelse og respekt for den rettslige handleevnen til mennesker med nedsatt funksjonsevne, og foretar ikke systematiske tilsyn av personer som fortsatt er oppnevnt som verger.
- Personer som mottar støtte mangler opplæring som hjelper dem å bestemme når de trenger mindre støtte eller ikke lenger trenger støtte for å utøve sin rettslige handleevne.
- Det er mangel på et effektivt vern for mennesker med nedsatt funksjonsevne som skal utøve sin rettslige handleevne og mangel på kunnskap om omfanget av beslutningsstøtte.

Med bakgrunn i komiteens generelle kommentar nr. 1 (2014) om likhet for loven, og gitt at vergemålsloven er under revidering, anbefaler komiteen at konvensjonsparten:

- Vurderer systematiske regelendringer slik at vergemål og alle andre former for beslutningstaking på andres vegne erstattes av ordninger som støtter den enkeltes vilje for alle personer med funksjonsnedsettelse uavhengig av personens behov for støtte.
- Opphever vergemålsloven, som åpner for fratakelse av rettslig handleevne basert på funksjonsnedsettelse, sikrer at ingen settes under vergemål og styrker/øker opplæringen i å anerkjenne full rettslig handleevne for alle mennesker med nedsatt funksjonsevne.
- Etablerer en rettslig prosedyre med sikte på å gjenopprette full rettslig handleevne for alle mennesker med nedsatt funksjonsevne, og i forbindelse med vedtakelsen av et beslutningsstøtte-regime, sikrer respekt for berørte personers selvbestemmelse, vilje og preferanser.
- Skaper et hensiktsmessig og effektivt vern for utøvelse av rettslig handleevne som overvåkes og underlegges tilsyn på fylkesmanns nivå for å sikre respekt for rettighetene, viljen og preferansene til mennesker med nedsatt funksjonsevne og beskytter dem mot utilbørlig påvirkning.
- Gjennomfører kompetansebyggende aktiviteter for offentlige tjenestemenn om retten til likhet for loven for mennesker med nedsatt funksjonsevne og om beslutningsstøtteordninger, og for personer som mottar støtte for å hjelpe dem å bestemme når de behøver mindre støtte eller når de ikke lenger behøver støtte for å utøve sin rettslige handleevne.

Innspill og anbefalinger på vergemålsfeltet fra Norges institusjon for menneskerettigheter til FNs funksjonshemmedekomite *:

- Ingen personer blir satt under vergemål mot deres vilje.
- Det bør vurderes å utvikle beslutningsstøtte og i størst mulig grad unngå å bestemme over noen, men heller hjelpe den enkelte til å treffe beslutninger.
- Det bør vurderes å endre språket i lovgivningen fra vergemål til støttet beslutningstaking.
- Det bør under alle omstendigheter være slik at det å bestemme over noen kun blir gjort.
- som en siste utvei, og vergens mandat må bygge på spesifikke behov og tilpasset de enkelte personer under vergemål.
- Det bør gis nasjonale retningslinjer for vurdering av kompetanse til samtykke, individuell tilpasning av vergemål samt på tilsyn med verger.
- En bør sikre at vergen ikke har flere vergemål enn vergen har kapasitet til å følge opp på en god måte.

Innspill og anbefalinger på vergemålsfeltet fra Likestillings- og diskrimineringsombudet til FNs funksjonshemmedekomite:

Ombudet har anbefalinger til både lovendringer og endringer til praktiseringen av dagens vergemålslov. Selv om ombudet er av den oppfatning at dagens vergemålslov må erstattes, mener ombudet at det er viktig at den tid vergemålsloven regulerer selvbestemmelsen til personer med nedsatt funksjonsevne, så må inngrep i selvbestemmelse begrensnes i så stor grad som er mulig innenfor de rammene loven setter.

- Komiteen bør be staten sikre at vergemålsloven praktiseres slik at selvbestemmelse respekteres i så stor grad som mulig, inntil ny lov om beslutningsstøtte foreligger. Komiteen bør be staten tilføre ressurser til Fylkesmennene for at de skal kunne utføre hyppige tilsyn med vergeoppdrag.
- Komiteen bør be staten sørge for at Fylkesmennene foretar en konkret avgrensning av mandatet til vergene. Komiteen bør også be staten sørge for at Fylkesmennene gir tilstrekkelig opplæring til vergene om CRPD og hvordan de kan fremme aktiv selvbestemmelse hos den de er verge for.
- Komiteen bør be staten umiddelbart oppheve de ovennevnte bestemmelsene som åpner for inngrep i selvbestemmelse i særlig personlige forhold som ekteskap, søksmål for domstolene, adopsjon, abort, sterilisering, samtykke til helsehjelp, herunder kliniske forsøk, og utstedelse av pass.
- Komiteen bør be staten nedsette et utvalg for å utrede ulike mekanismer for beslutningsstøtte som er basert på full selvbestemmelse med sikte på å erstatte vergemålsloven med en ikke-diskriminerende lov om beslutningsstøtte.
- Komiteen bør be staten trekke tolkningserklæringen til artikkel 12.

”

Mange med utviklingshemning kan mestre informasjonsteknologi ganske godt.

Karde og NFU har ferdigstilt nettressursen «Ja, vi kan!»

«**JA, VI KAN!**» er ment å bidra til at mennesker med utviklingshemning skal forstå og mestre livet i det digitale samfunnet. Vi vet at mange mennesker med utviklingshemning kan mestre informasjonsteknologi ganske godt hvis de får opplæring i å bruke det. Mange bruker smarttelefoner, nettbrett, PC-er og MAC-er. De kan bruke teknologien overalt: hjemme, på jobben, i skole, på aktivitetssenter og i fritid.

Nettressursen inneholder en ferdighetsdel som inneholder instruksjonsfilmer for Reise, Kino, Bestille time, Mobilen

som hjelper, Selvbetjent kasse og Lære med YouTube. For forståelse og kunnskap, har vi valgt 18 temaer om hvordan utførelsen av dagliglivets aktiviteter har utviklet seg de siste 50 årene. Nettressursen inneholder også enkle quizer for temaene ressursen behandler. Vi har laget Informasjon til støttepersoner for bruk av nettressursen.

Nettressursen finner du på denne lenken:

<https://digimestring.no/>.

Vi håper du finner at nettressursen er nyttig.

Anne-Margrethe Brandt

En bauta har forlatt oss

Anne-Margrethe Brandt var blant initiativtakerne til etableringen av NFPU, det som nå er NFU. Den 26. desember gikk hun bort som følge av kreftsykdom. Anne-Margrethe var født i 1937. Sammen med sin daværende ektefelle, Tor Brandt, fulgte hun opp Arne Skauens appell om å samle foreldre og kjempe for bedre levekår og likeverd for mennesker med utviklingshemning. Resultatet ble i februar 1967 til stiftelsen av NFU.

Opp gjennom årene hadde Anne-Margrethe en rekke tillitsverv i NFU, blant annet lokallagsleder og fylkesleder i Oslo. Som den dyktige pedagog hun var ga Anne-Margrethe viktige innspill som var med å forme NFUs interessepolitikk.

Anne-Margrethe var en klok og varm kvinne. Med sin personlighet møtte hun alle på en vennlig, lyttende og omtenkksom måte. Men hun hadde alltid klare synspunkter og meninger om NFUs målsetninger og krav til sentrale og lokale myndigheter. NFU skulle være en organisasjon som jobbet overfor myndighetene for å sikre et samfunn for alle.

Anne-Margrethe fungerte som forbilde og mentor for mange, blant annet tidligere forbundsleder Sidsel Maxwell Grasli. Hun var sparringpartner, ideolog og støttespiller for utallige tillitsvalgte.

Med tiden ble Anne-Margrethe kontorsjef i sekretariatet til Statens råd for funksjonshemmede, en stilling som ga mulighet til å trekke inn perspektiver som menneskerettigheter, likeverd, like rettigheter og like muligheter i statlig politikk.

Anne-Margrethe dokumenterte NFUs fremvekst og historie. Det var naturlig at hun holdt innledningsforedraget på NFUs 50-års jubileumskonferanse i 2017 i Bergen. Hun var selv en sentral del av NFUs historie. Anne-Margrethe satte aldri seg selv i fokus, likefullt var hun en bauta i NFU og i kampen om å sikre at menneskerettene også omfattet mennesker med utviklingshemning og at likeverd, like muligheter og like rettigheter skulle være en nasjonal standard for alle.

Vi lyser heder og fred over Anne-Margrethes minne.

Sølvi Norunn Gripsgård Knudsen

Sidsel Maxwell Grasli

Jens Petter Gitlesen

Leserinnlegg

Jeg bor nå i Lillehammer har bod her i alle år har en gjerne skade som heter Corpus callosum det betyr at. Jeg mangler brua mellom gjerne. Halv delene. Men min diagnose. Er son at grov motorikken er bedre enn finmotorikken og balansen er ikke på topp det er få i hele Norge som har den diagnosen min mor har slitt med meg i alle årene og jeg har fått masse hjelpe midler blant annet en sykkel og jeg har en jobb som heter kløver bakken hvor alt er til rette lagt og bor nå i egen tilrettelagt bolig

Men det er kutte med fritids aktiviteter

Synes mamma Anne Stine som vil at sønnen skal ha det bra.

Nytt om lag

- NFU Nedre Eiker lokallag er nedlagt og medlemmene er overført til NFU Nedre Buskerud lokallag
- NFU Hedmark og NFU Oppland fylkeslag er slått sammen til NFU Innlandet fylkeslag.
- NFU Indre Salten lokallag er nedlagt og medlemmene er overført til NFU Nordland fylkeslag.

LANDSBYENE MED Plass FOR ALLE

Camphill-landsbyene er integrerte levetilfelleskap hvor mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med omsorgspersoner i en levende og aktiv landsby.

Her er alle sysselsatt med fellesskapets mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker, og opplæringen i dagliglivets mange gjøremål gir verdifull erfaring videre. Samtidig dekker arbeidet reelle behov i landsbyen.

Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø. I landsbyene pleies også et variert kulturliv med teater, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt fireårig deltids Bachelorutdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill Norge består av landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård. I Vallersund ligger også FRAMskolen som er et folkehøgskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming.

Vi ønsker deg velkommen til landsbyene!

CAMPBILL LANDSBYSTIFTELSE
Malvikvegen 1333, 7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: sekretariat@camphill.no
www.camphill.no

Camphill
NORGE

Nye midler til Together for Inclusion!

Siden i fjor har NFU drevet prosjektet "Together for Inclusion" i Uganda med midler fra Norad gjennom Atlas-alliansen. Før sommeren lyste Norad ut flere midler til bistandsprosjekter for personer med funksjonsnedsettelse. Etiopia var ett av landene NFU opprinnelig hadde ønsket å jobbe i, men som dessverre ble kuttet vekk fra den første runden med midler, og vi så derfor på denne nye utlysningen som en mulighet for å implementere i Etiopia.

TEKST: Caroline Hagen og Mari Hagen

FOTO: Tekalign Tadesse / FEAPD

Sammen med Norges Blindeforbund, Mental Helse Ungdom, SOS-Barnebyer, ADRA og Utviklingsfondet gikk vi sammen om å utarbeide en søknad, koordinert av Atlas-alliansen. I november fikk vi svar fra Norad – med tilsagn om friske midler til Etiopia for perioden 2021-2022! I tillegg ble det bestemt at NFU skal være «Country Lead». Dette innebærer at vi vil holde tak i den overordnede koordineringen mellom de ulike partnerne og være bindeleddet mellom organisasjonene og Atlas-Alliansen. Rent praktisk betyr at det at NFU har hovedansvaret for planlegging, koordinering, rapportering og mye mer. NFU har derfor ansatt en egen rådgiver til å holde i dette arbeidet.

SITUASJONEN FOR PERSONER MED FUNKSJONS- NEDSETTELSE I ETIOPIA

Hele 17,6 prosent av Etiopias befolkning har nedsatt funksjonsevne, noe som er blant de høyeste tallene i Afrika. Etiopiere med nedsatt funksjonsevne møter store utfordringer i hverdagen når det gjelder tilgang til utdanning, helsetjenester og arbeidsliv, og de er underrepresentert der de politiske avgjørelsene tas. 95 prosent lever under fattigdomsgrensen, og de fleste har begrenset tilgang til grunnleggende tjenester. Spesielt utsatt er kvinner og personer med utviklingshemming. I Etiopia er det fortsatt utbredt med store fordommer overfor personer med utviklingshemming, for eksempel at de er en straff fra Gud for noe som familiemedlemmer har gjort. Dette resulterer i stigmatisering og diskriminering, som ekskludering fra arbeid og utdanning. Til tross for at Etiopia i 2010 signerte FNs Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD), har de ikke noen nasjonal lovgivning som sikrer at denne konvensjonen blir konsekvent fulgt opp.

WORLD DISABILITY DAY

markeres i Bahirdar, Etiopia.

PROSJEKTET HAR TRE FOKUSOMRÅDER:

- 1. Påvirkningsarbeid rundt menneskerettigheter:** Prosjektet ønsker å bidra til at våre lokale partnerorganisasjoner blir flinkere til å påvirke og holde etiopiske myndigheter ansvarlige for å inkludere mennesker med nedsatt funksjonsevne i beslutningsprosesser. Myndighetene må også ta FN-konvensjonen på alvor og trekke denne inn i nasjonale utviklingsplaner.
- 2. Inkluderende utdanning:** Flertallet av etiopiske barn med nedsatt funksjonsevne har ikke tilgang til utdanning. Stigmatisering gjør at mange glemmer barna sine fra samfunnet, og det er fortsatt utbredte fordommer om at barn med nedsatt funksjonsevne ikke kan lære. Prosjektet vil fokusere på etterutdanning for lærere, coaching av foreldre, og økt bevissthet rundt rettigheter og inkluderende utdanning.
- 3. Økonomisk styrking og frigjøring:** Fattigdomsreducerende tiltak vil kunne ha stor innvirkning på livene til etiopiere med nedsatt funksjonsevne, spesielt kvinner som ofte mangler tilgang til finanstjenester. Prosjektet vil fokusere på inkluderende finansiering, utvikling av inntektsgenererende ferdigheter, og økt økonomisk selvstendighet.

I tillegg til å koordinere prosjektet i Etiopia på overordnet nivå, samarbeider NFU med to etiopiske partnerorganisasjoner. Den ene er Federation of Ethiopian National Associations of People with Disabilities (FEAPD), en veletablert paraplyorganisasjon som fungerer som fellesskap for ulike særorganisasjoner. Den andre er Fikir – Ethiopian National Association on Intellectual Disabilities (FENAID), NFUs etiopiske søsterorganisasjon.

Prosjektet er nå i oppstartsfasen, og det jobbes med å lande avtaler med lokale partnerorganisasjoner, bli enige om budsjetter, ansette lokale medarbeidere og planlegge aktivitetene framover. NFU ser fram til å komme ordentlig i gang, og vil dele mer med medlemmene etter hvert.

«Eg legge meg langflade»

«Eg ligge langflade på golve, kan'kje finna fingn min» sang Stavangerensemblet (for lenge siden) då eg va tenåring. Nå legge eg meg og langflade, ... ikkje for de at eg ikkje kan finna fingn, ... men fordi jeg ikke fant Senterpartiets riktige programutkast da jeg i forrige nummer skrev hva utkastet inneholdt, og ikke minst hva det ikke inneholdt.

AV: Janne Skei,
daglig leder i SAFO

Vil partiene sikre funksjonshemmede-konvensjonen inn i norsk lov?

Riktig streng var jeg, fordi jeg trodde at partiet fullstendig hadde uteglemt funksjonshemmede. Men der tok jeg helt feil. Det er ikke til å komme forbi at da jeg omsider fant frem til riktig programutkast, var Samfunn for alle gått i trykken og skamrødmen bredte seg. Det viste seg nemlig at Senterpartiets førsteutkast inneholdt både universell utforming, BPA og en rekke viktige tiltak i funksjonshemmede-politikken. Siden jeg i etterpåklokskapens ånd har finlest programmet nøye, ligger nå både lenke til det riktige programmet sammen med kommentarer om dette på SAFO's nettsider, sammen med gjennomgang av alle våre ni partier på Stortinget.

INKLUDERE FUNKSJONSHEMMEDE-KONVENSJONEN CRPD I MENNESKERETTIGHETSLOVEN

Det finnes mange forhold i politikken for funksjonshemmede som fortjener oppmerksomhet. Jeg vil konsentrere meg om en av SAFO's kjernesaker, CRPD – eller mer forståelig – FN-konvensjonen om rettighetene for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Jeg har sjekket utkastene til partiprogram for ni partier.

HVEM VIL SIKRE KONVENSJONEN INN I NORSK LOV?

Vi organisasjoner av funksjonshemmede har lagt mye trøkk på å sikre at funksjonshemmedekonvensjonen CRPD tas inn i Menneskerettighetsloven. Akkurat nå ligger det et forslag om dette til behandling i justiskomiteen, fra syv stortingsrepresentanter fra SV. Fristen for Justiskomiteen til å avgi innstilling er 23. februar og

foreløpig oppsatt behandlingsdato på Stortinget er 9. mars.

UTKASTENE TIL PARTIPROGRAM

Hva sier så utkastene til partiprogram om hvilke partier vi kan forvente støtte fra?

Vel, dersom utkastene gir en riktig pekepinn, har vi støtte fra 29 av 185 stortingsrepresentanter. Venstre, KrF, MDG, SV og Rødt vil gi tommelemmen opp for dette forslaget. Høyre og FrP har ingen ting om CRPD i sine partiprogrammer, så her bør vi kanskje ikke håpe på for mye.

KAN VI HÅPE PÅ NOE MER?

Arbeiderpartiet sier i sitt utkast at de vil utrede hvordan CRPD kan innlemmes i Menneskerettighetsloven. Kan vi håpe på noe her? Ja, det ser det faktisk ut til at vi kan. For kort tid siden meldtes det fra Handikapnytt, at Programkomiteen i AP endrer programforslaget fra utredning til at partiet går inn for å inkludere CRPD i loven, og ... stortingsgruppen til AP kommer til å stemme for.

Likevel, Aps 49 representanter holder ikke helt. Vi har i tillegg behov for Senterpartiets 19 representanter i avstemmingen. Partiets programutkast viser til CRPD, og partiet ønsker å lovfeste en beslutningsstøtteordning i pakt med funksjonshemmedekonvensjonen CRPD i stedet for hva som i dag gjelder i vergemålsloven. Kan vi håpe på Senterpartiets hjelp i denne saken?

Det er lov å håpe og tro. En god start på året til dere alle.

Kjenner du noen som har spesialundervisning gjennom Voksenopplæringen?

Prosjektet «Selvbestemmelse i voksenopplæringen for personer med utviklingshemning» søker deltakere som ønsker å beskrive sine egne erfaringer med selvbestemmelse i undervisningen. Prosjektet ønsker deltakere med lett utviklingshemning som har spesialundervisning etter §4 A-2.

Personer med utviklingshemning kan oppleve mindre selvbestemmelse sammenliknet med andre. Dette prosjektet vil sette fokus på personer med utviklingshemning, og tydeliggjøre viktigheten av selvbestemmelse. Det er lite fokus på hvordan voksne mennesker med utviklingshemning opplever selvbestemmelse. Dette prosjektet har et livsløpsperspektiv, med fokus på hvordan selvbestemmelse kan bidra til å nå mål for fremtiden.

SPØRSMÅLENE KAN FOR EKSEMPEL VÆRE

- Får du være med å bestemme hva du skal lære på skolen?
- Hva liker du best med å gå på skolen?
- Hvilke mål har du for fremtiden etter avsluttet skole?

HVORDAN KAN DU DELTA?

Hvis du ønsker å delta i dette prosjektet må du ta kontakt med forskeren Sandra. Dette kan gjøres enten på mail: sysamuel@student.uv.uio.no eller på telefon 970 33 816.

HVA INNEBÆRER DELTAKELSE?

Hvis du ønsker å være med vil det bli gjennomført et intervju. Dette intervjuet kan gjennomføres på PC eller mobil. Det vil ta ca 30 minutter. Intervjuet vil bli gjennomført på Zoom. Hvis du ønsker å være med vil det bli tilsendt en nærmere beskrivelse med en oppskrift på hvordan det tekniske rundt intervjuet kan foregå. Deltakelsen vil bli anonymisert, og prosjektet er godkjent av NSD (Norsk senter for forskningsdata). Prosjektet bruker tjenesten TSD (Tjenester for sensitiv data) for oppbevaring av data.

KORT OM FORSKEREN

Mitt navn er Sandra Samuelsen, og er student ved det utdanningsvitenskapelige fakultet ved Universitet i Oslo. I helgene arbeider jeg på en døgnbemannet bolig for voksne personer med utviklingshemning. På fritiden går jeg tur med min lille hund.

VISSTE DU AT

Hvem bestemmer hva om vaksine?

Etter et år med alle slags smitteforebyggende koronatiltak er det nå tid for vaksiner. Men hvem bestemmer hva når mennesker med utviklingshemning får tilbud om vaksine?

AV: Advokat Petter Kramås
Advokatfirmaet Kramås AS
petter@kramaas.no

Det ser ut til å være en del usikkerhet om hvem som bestemmer hva når vi nå etter hvert får tilbud om koronavirusvaksinasjon. Utgangspunktet er at vaksinasjon er frivillig. Noen vil gjerne ha vaksine så raskt som mulig, mens andre vegrer seg.

Men hvordan skal pårørende, verger og helsepersonell forholde seg når det er uklart om den som får tilbud om vaksine kan samtykke selv, og det kanskje også er uenighet både om hva som er vedkommendes eget ønske og hva som er til hans eller hennes beste?

INFORMASJON FINNER DU HER

God informasjon om rettsreglene på dette området kan du finne i:

- Vaksinasjonsveilederen fra Folkehelseinstituttet (FHI): «Lover og regler ved vaksinasjon» - oppdatert utgave 23 januar 2021
- Helsedirektoratet i brev til alle statsforvaltere: «Vaksinering av personer som ikke selv kan samtykke til vaksineringen» - 18. januar 2021

Statsforvalterne (tidligere fylkesmennene) har også sendt ut noe informasjon - se f. eks:

- Statsforvalteren i Oslo og Viken: «Verger skal som den klare hovedregel ikke samtykke til helsehjelp» - 18. desember 2020.

NOEN HOVEDPUNKTER

Vaksinasjon, som er forebyggende helsehjelp, er **frivillig** og krever som utgangspunkt **samtykke** fra den som skal ha vaksinen.

Det er ansvarlig helsepersonell - vanligvis en lege - som vurderer om det foreligger samtykkekompetanse.

Vurderingstemaet her er om vedkommende åpenbart ikke er i stand til å forstå hva samtykke innebærer. Avgjørelse om manglende samtykkekompetanse skal være skriftlig og begrunnet og fremgå av pasientjournal. Pårørende eller verger kan ikke samtykke på vegne av den det gjelder (med mulig unntak for verger for den som er fratatt rettslig handleevne.)

Dersom en person **ikke har samtykkekompetanse**, avgjør ansvarlig helsepersonell om vaksine skal gis. Det er blant annet krav om at det skal innhentes informasjon fra nærmeste pårørende og gjøres konkrete vurderinger om hva som tjener den det gjelder best, og hva det er sannsynlig at personen selv ville ment om vaksinering. Det er personens eget antatte ønske som skal klarlegges, ikke pårørende eller andres oppfatninger eller syn.

Hvis en person som ikke kan samtykke **motsetter seg** vaksineringen, må det eventuelt fattes vedtak om bruk av tvang for at vaksine skal kunne gis. Det er midlertidig tydelig understreket at hovedregelen er at en i disse tilfellene ikke skal gi vaksine - men det skal likevel gjøres en konkret vurdering. Tillitsskapende tiltak må være forsøkt, og konsekvenser både av å ta og ikke ta vaksine må vurderes individuelt ut fra den konkrete helsetilstanden. I tillegg har det betydning hvilke tvangstiltak som vil være nødvendig, og tiltakene må vurderes opp mot antatt gevinst ved vaksine.

Fordelene må klart oppveie ulempene for at vaksine skal være aktuelt. Fysisk tvang vil i de fleste tilfeller anses å være uforholdsmessig. Det er understreket at utviklingshemning i seg selv gir ikke grunnlag for å vaksinere med tvang.

Nye medarbeidere i NFU

NFU er glade for å ha fått to nye medarbeidere, en juridisk rådgiver og en bistandsrådgiver.

Flere av dere har sikkert allerede fått hjelp av Arnhild Voll Eek i juridiske saker. Mari Hagen er godt i gang med arbeidet med prosjektet i Etiopia, som du kan lese om i denne utgaven av Samfunn for Alle.

MARI HAGEN startet i januar og jobber som bistandsrådgiver. Hun skal jobbe med et toårig prosjekt vi har i Etiopia. Hun kommer nå fra jobb i IMDI, og har også mye erfaring fra blant annet FN og Flyktningshjelpen blant annet i Etiopia og Jordan.

ARNHILD VOLL EEK begynte hos oss i desember og jobber som juridisk rådgiver. Hun kom fra Trygderetten.

Selv om jeg ikke sier noe, kan jeg ha noe å si...

JAG Assistanse AS er BPA-leverandør for barn og voksne med ulike funksjonsnedsettelse, hvorav en kan være en kognitiv funksjonsnedsettelse.

JAGs konsept retter seg spesielt mot de som trenger assistanse i arbeidslederrollen, og har særlig kompetanse på dette området.

JAG bygger sitt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling. Vi har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse. JAG er medlem av European Network for Independent Living (ENIL).

Ta kontakt for mer informasjon om hvordan vi kan skreddersy din BPA.

Med BPA kan alle bo hvor og med hvem de vil!

JAG
Jeg - Assistanse - Godt liv

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

Foto: Vestland IK, NIF, Myrkdalen

Velkommen til Superlekene Vinter Voss 23. – 25. april!

Superlekene arrangeres for første gang på vinterstid og det skjer i Myrkdalen på Voss. Superlekene holdes for å fremme livskvalitet, trivsel og sunn konkurranse for personer med ulike hjelpebehov og denne helgen er det flere ulike vinteridretter en kan få prøve seg på. Her vil det være alpint, langrenn, freestyle, truger, aking, skileik og hundekjøring. Har en ikke utstyr kan en låne dette. På lørdagskveld blir det bankett med god mat, musikk og dans.

Program:

Fredag 23.04

kl. 18.00 – Hest og slede

Lørdag 24.04

kl. 10.00 – Registreringen er åpen

kl. 11.00 – Åpning av Superlekene Vinter

kl. 11.00 – 15.00 - Aktiviteter og konkurranser som trugeløp, alpint, langrenn, freestyle, hundekjøring, aking og skileik

kl. 18.00 – 22.00 – Bankett på Myrkdalen Hotel

Søndag 25.04

kl. 11.00 – 15.00 - Aktiviteter og konkurranser som trugeløp, alpint, langrenn, freestyle, hundekjøring, aking og skileik

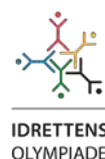
NB: Programmet kan endres

Mer informasjon om overnatting, transport, idrettene, banketten og evt. andre ting du lurer på finner du på

nettsidene våre www.superlekene.no/voss. Alle aktivitetene er gratis å være med på, det er kun banketten som krever en betaling på 350 kr.

Vi gleder oss til å arrangere leik og moro i deilig vårslush og forhåpentligvis sol :-)

MELD DEG PÅ til superlekene.no/voss/

SOMMARLEIR PÅ HALSNØY 2021

Me vil med dette invitere vaksne/ unge vaksne med utviklingshemming til ferieleir frå måndag 28. juni til søndag 4. juli 2021.

Leiren vert på Sunnhordland Folkehøgskule som ligg i vakre, naturskjønne omgjevnadar på øya Halsnøy i Kvinnherad

Leiren er for medlemmer i NFU. Er du ikkje medlem, er det berre å melda seg inn!

Pris pr. deltakar er kr 4300,-. For dei som treng ledsager, går ein gratis pr. deltakar.

Påmeldingsfrist 15. april.

Meir informasjon og påmelding:
<https://stord.frivilligsentral.no/>

Frå programmet:

Bading Velverekurs
Hobby Bowling
Konsert på Stord
Karaoke Diskotek
Kino Natursti

Postboks 414,
5403 Stord
Telefon: 900 18 404
E-post: margunn.vassdal@stord.kommune.no

Ferieleiren vert arrangert av:
Stord/Fitjar lokallag

Ferieleiren vert støtta av:
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet,
Sparebanken Vest og Sparebank 1
Stiftelsen Kvinnherad.

BIOSIRK
NORGE

Idrettsveien 2, 7072 Heimdal Tlf 72 89 43 00
prima@prima-as.no www.prima-as.no

Vi har som mål å tilby mer enn bare arbeid.

Alle som jobber hos oss er engasjerte mennesker som trenger påfyll av kunnskap og nye erfaringer.

Vi tilbyr arbeidsplasser med fokus på den enkeltes mestring og utvikling.

Vi har media, tekstil, snekker, frukt, vaskeri og keramikkavdeling.

**NORDNES
VERKSTEDER**^{AS}

www.nordnes-verksteder.no

Vi skaper ringvirkninger

AKTIV HJELPEMIDLER A/S

Al-trac med hjelpemotor, også mulighet for ski som en pulk

Stiga og vår egenproduserte lette Aluraser pulk

SKILATOR

www.aktivhjelpemidler.com

Tlf: Geirr 98239850. e mail: geirr@aktiv-hjelpemidler.no

Diskrimineres pasienter med funksjonsnedsettelse?

En undersøkelse blant 714 praktiserende amerikanske leger mente 82,4 prosent at personer med betydelig funksjonsnedsettelse har dårligere livskvalitet enn ikke-funksjonshemmede. 40,7 prosent av legene mente de ga pasienter med funksjonsnedsettelse samme kvalitet i behandling som til andre pasienter. 56,5 prosent hevdet at de ønsket pasienter med funksjonsnedsettelse velkommen og 18,1 prosent var enige i at helsevesenet ofte behandler pasientgruppen dårligere enn andre.

Undersøkelsen er publisert i Health Affairs, februar 2021.

Bestill abonnement

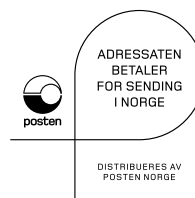

Bladet kommer ut med 5 numre i året. Abonnementet løper fra registreringsdatoen. Pris kr. 400,-.

Klipp ut og send inn.

Abonnement kan også bestilles på mail:
post@nfunorge.org eller telefon: 22 39 60 50.

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Svarsending 1225
0028 Oslo

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Mobil / telefon: _____

Signatur: _____

BUTIKK

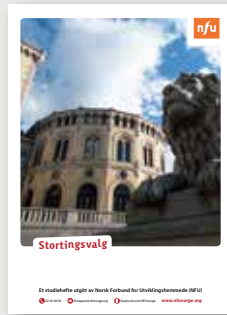
Alle kurshefter 50,- kr per hefte.

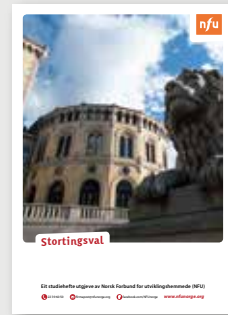
Om tro og livssyn

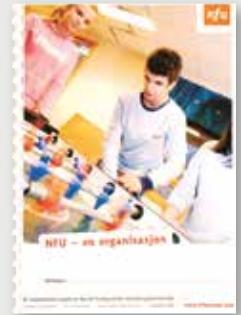
Fra foreldrehjem til eget hjem

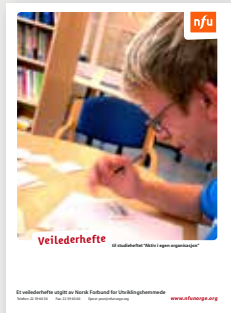
Stortingsvalg (bokmål)

Stortingsvalg (nynorsk)

NFU - en organisasjon

Veilederhefte til studieheftet «Aktiv i egen organisasjon»

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet (nynorsk)

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Kurshefte Kommunevalg (bokmål). Kr 50,-

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Kursbevis kr 10,-

LAST NED!

Boken «Fokus på overganger mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,-

kr 150,-

Kursmappe kr 25,-

Pølsebag med utvendig lomme kr. 150,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Velg
miljøvennlig,
dropp plast-
posen!
Handlenett
kr 50,-

Penner, per stk. kr 10,-

Midjeveske kr. 75,-

Pins kr 25,-

Multilue / bøff kr. 25,-

Multilue / bøff kr. 25,-

Krus (porselen) kr 200,-

Tallerken (porselen) kr 150,-

Ja takk, jeg bestiller (skriv antall):

- Kurshefte: Om tro og livssyn
- Kurshefte: Fra foreldrehjem til eget hjem
- Kurshefte: Stortingsvalg (bokmål)
- Kurshefte: Stortingsval (nynorsk)
- Kurshefte: NFU – en organisasjon
- Kurshefte: Veilederhefte til studieheftet
- Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: NFUs prinsipp-program
- Kurshefte: Vi og samfunnet (nynorsk)
- Kurshefte: Tillitsvalgt i organisasjonen NFU
- Kurshefte: Kommunevalg (bokmål)
- Kurshefte: Ledsagerhefte
- Kurshefte: Veileder til kurslærer
- Kurshefte: Seksualitet og samliv
- Kurshefte: Kroppen min og følelsene mine
- Kursbevis
- Bok: Sjef i eget hus
- Bok: Veien fram til egen bolig
- Kursmappe
- Klistremerker
- Refleksbånd
- Penn
- Multilue / bøff (rød)
- Multilue / bøff (oransje)
- Pølsebag
- Handlenett
- Midjeveske
- Pins
- Tallerken (porselen)
- Krus

Navn: _____

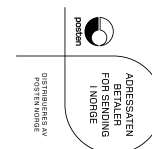
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via **telefon 22 39 60 50**, e-postadresse **post@nfunorge.org** eller bruk nettbutikken til NFU på **www.nfunorge.org**. Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

BR. STENSKJÆR TRANSPORT AS

støtter NFU's arbeid

VIL DU ANNONSERE I

Samfunn for alle?

Ta kontakt med vår annonseselger:

Salgs Forum AS

post@salgs-forum.no

www.salgs-forum.no

Bamse Produkter AS

Du har kunnskapen, vi har produktene.

- Barn og voksne
- Posisjonering
- Trening
- Behandling

For mer informasjon se:
www.bamseprodukter.no
www.hjelpemiddeldatabasen.no
Varekataloger og brosjyrer.

Sjef i eget liv!

BPA Nord tilbyr
alle **retten** til et aktivt og
selvstendig liv

Nordland, Troms og Finnmark

Ta kontakt på 406 22 364 • post@bpa-nord.no

www.bpa-nord.no

**BPA
NORD**

En del av Helsepartner Nord-Norge

- en del av Helsepartner Nord-Norge

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Jens Petter Gitlesen
41 10 13 42
jpg@nfunorge.org

NESTLEDER
Torill Vagstad
40 28 83 07
torill.vagstad@gmail.com

Geir Tore Søreide
91 84 55 74
geir.t.soreide@haugnett.no

Camilla Hopen
camillahopen@yahoo.no

Karen Hultgren Olsen
91 59 30 67
karenhultgren@gmail.com

Ninni Bakke Tornes
90 06 35 24
ninni.b.tornes@live.no

Evy Utne Knutsen
48 15 41 96
evy.knutsen@bkkfiber.no

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2b, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
Bankgiro: 8200.01.93417
Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag
c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Viken Fylkeslag
v/ Alette Reinholdt
Tollef Gravs vei 123
1358 Jar
905 36 649
nfu.viken@gmail.com

NFU Innlandet fylkeslag
v/ Eirik Dahl
Ajerhagan 6
2319 Hamar
464 09 707
eid24@outlook.com

**NFU Vestfold og
Telemark Fylkeslag**
v/ Øivind Jensen
Vearveien 4
3173 Vear
909 19 810
nfu.vf@online.no

NFU Aust-Agder Fylkeslag
v/ Anders Haslestad
Molandsveien 1450
4849 Arendal
976 01 658
anders.haslestad47@gmail.com

NFU Vest-Agder Fylkeslag
v/ Stian Brødsjø
Møllevannsveien 32
4616 Kristiansand S
930 44 855
stian@soh.no

NFU Rogaland Fylkeslag
Hillevågsveien 100
4016 Stavanger
971 44 345
post@nfu-rogaland.no

NFU Vestland Fylkeslag
v/ Geir Tore Søreide
Havnahagen 19
5419 Fitjar
918 45 574
geir.t.soreide@haugnett.no

NFU Sogn og Fjordane
v/ Gry Sætre
Angedalsvegen 107
6810 Førde
909 49 316
gry.setre@gmail.com

NFU Trøndelag Fylkeslag
v/ Snorre Ness
Bregnevegen 1
7803 Namsos
74 21 23 08 / 905 16 966
snorre.ness@ntebb.no

NFU Nordland Fylkeslag
Postboks 843
8001 Bodø
75 52 40 48 / 917 24 708
bpriesem@online.no

NFU Troms Fylkeslag
v/ Anne Marie Bakken
Dalnes, 9475 Borkenes
916 98 512
amsbakken@gmail.com

NFU Finnmark Fylkeslag
v/ Frid Tellefsen Svineng
Boks 187
9735 Karasjok
909 36 156
nfufinnmark@hotmail.com

RETURADRESSE:

Samfunn for alle

Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

NFU's sommerleir

Vi håper å kunne ha leir på Tromøya til sommeren. Men på grunn av smittesituasjonen, må vi vente litt med å starte påmeldingen.

Nærmere informasjon kommer i neste nummer av Samfunn for alle, og på våre nettsider.

ADVOKATFIRMAET
KRAMÅS

"Vi har bred erfaring i alle rettsforhold som gjelder mennesker med utviklingshemming, og bistår i saker i hele landet."

- Omsorgstjenester
- Trygdeytelser
- Vergemål
- Dagtilbud og tilrettelagt arbeid
- Arv og testament
- Helsetjenester
- Erstatning
- Skole og undervisning

KRISTIN KRAMÅS

481 65 111
kristin@kramaas.no

PETTER KRAMÅS

901 37 450
petter@kramaas.no

KONTORER

C J Hambros plass 5, 0164 Oslo
Storgata 50, 1555 Son

www.KRAMAAS.no